Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 203 (17326) | 1986 оной сентябриин 3, среда | Сэн 3 мүн.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА 86

ХУРЯАЛГАДА—ХУРДАДХАЛГА, ЭРШЭ!

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДТА МҮНӨӨ 163,7 МЯНГАН ГЕКТАРАЙ ТАРЯАН ХАДАГДАА ГЭХЭ ГҮ, АЛИ УРГАСЫН 38 ПРОЦЕНТ УНАГААГДАБА. *ХАМТА 60,3 МЯНГАН ГЕКТАРТА БААЛНУУД СОХИГДОЖО, 753,5 МЯНГАН ЦЕНТНЕР ОРООҺОН АБТАА.* **ЗЭДЫН, КАБАНСКЫН, МУХАР-ШЭБЭРЭЙ, СЭЛЭНГЫН РАЙОНУУДАЙ АЖАХЫНУУД БҮХЫ ТАРЯАНАЙ 55 ПРОЦЕНТҺЭЭ ДЭЭШЫЕ САБШААД БАЙНА.**

ШАЛСААНЫН ХОРМОЙДО

Шанха өөдөө дүүлиһэн шобогорхон оройтой Шалсаана уулын хормойһоо зүг бүхэн тээшэнь хаймадан шэртэхэдэ, Хэжэнгын совхозой эдеэшэһэн таряалан захагүй мэтээр нэмжын хабтайна.

Июль һарын эсэсһээ август һарын барагдатар, нажарай наран одоол хайра гамгүйгөөр шаража, сабшалан, таряалан нилээд гандаа. Тиин хамтын подрядай гуримаар ажалладаг тракторно-таряан ажалай бригадын гэшүүд хабарайнгаа тарилгые хаһа болзор соонь һайн шанартайгаар үнгэргэжэ, агротехническэ заабариин ёһоор ябуулһанай ашаар ороохото ургамалнуудай баян ургаса ургуулһан байна.

— Тэрүү тэрэ боориин үзүүртэ харагдагша комбайнууд Дэлюунэй шэниисын ургасые баал болгоон унагаажа байна. Хэды ган гасуурта дайрагдаашье һаа, гектар бүриһоо 10 гаран центнер орооһон хуряагдахаар хүлеэгдэнэ. Тэндэ ябаһан комбайнуудые Булад Аюшеев, Юрий Зальцман, Алексей Хажеев, Борис Намжилон, Александр Бабушкин гэгшэд жолоодоно,— гээд совхозой директор Георгий Семенович Васильев хэлэхэ зуураа:— Эдэ механизаторнуудай дундаһаа эгээл дүй дүршэлтэйнь Борис Намжилон болоно. Тэрэ нүхэрнай залуу хүбүүн Алексей Низовцевые дахуулан, дүй дүршэлөө дамжуулна. Ерэхэ жэлдэ энэ хүбүүниинь комбайнер болоно ааб даа,— гэжэ нэмэбэ.

Комбайнернуудай ажалай дүнгүүд үдэр бүхэндэ согсологдожо, олоной үзэмжэдэ харуулагдана. Түрүүшүүлдэ зорюулагдаһан «Сахилгаан» хуудаһан таһалгаряагүй гаргагдана. Тобшолбол, эндэ социалис мүрысөөн һайнаар эмхидхэгдэнхэй.

Хэжэнгын совхозой орооһото ургамалнуудай тарилга хамта дээрээ 2200 гектарта хабтайдаг юм. Тэрэнэйнь 1030 гектарта шэниисэ, 1090 гектартань обёос, үлэгшэдэнь хара таряан таригданхай.

Тус ажахы бүхыдөө 22 мянган центнерһээ бага бэшэ ургаса хуряажа абаха зорилго урдаа табина. Таряа хуряалгаяа ажалай 12 үдэрэй туршада үнгэргэхэ гэһэн уялга абаад, эдэбхитэйгээр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

Мүнөө бүхыдөө 564 гектарай таряан баал болгогдон унагаагдаба. Тиихэдэ 307 гектарһаа 2833 центнер таряан абтажа, тоог дээрэ асарагдаад байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ 500 гектарта намарай паар хахалагдажа, ерэхэ жэлэй тарилгада бэлэн болгогдобо. Тэрэшэлэн поли дээрэхи һолоомон суглуулагдажа һүрилэгдэнэ.

Ерэхэ жэлэй үрэһэ хүрэнгэдэ 7500 центнерһээ бага бэшэ шэнэ ургасын ороoһон илгагдан сэбэрлэгдэжэ, октябрь һарын эсэс болотор хадагалагдаха юм. Тиихэдэ гүрэндэ ороoһо таряа тушааха даабаряа ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэхын түлөө тэмсэл эндэ үдэрһөө үдэртэ үргэдэнэ.

Таряа хуряалгада ажаллажа байһан техникээ һайнаар харуулалха хэрэгтэ үнинэй механизатор Николай Андриевский хамта ажалладаг нүхэдтэйгөө бага бэшэ хубитаяа оруулна.

Хэжэнгын совхозой тракторно-таряан ажалай бригадын гэшүүд республикын түрүү ажахынуудай гаргаһан үүсхэлые халуунаар дэмжэн, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй таряа хуряалгын хүдэлмэриие ажалай 12 үдэрэй туршада үнгэргэхын тула үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа байна.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ШЭНЭ УЯЛГА АБТАА

Ургаса хуряалгые эмхитэйгээр, эршэмтэйгээр ябуулжа, таряалан дээрэ ургаһан юумые саг соонь түргэноор, гээлтэгүйгөөр абаха тухай үүсхэл гаргаһан Хяагтын районой, мүн Зэдын районой Борьёогой совхозой, Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнуудай жэшээгээр хүдэлхэ гэжэ манай совхозойхид шиидэбэ.

Өөһэдынгөө эрга боломжонуудые хаража үзөөд, ажахын таряашад ороoһо таряагаа сентябриин 8 болотор хуу сабшажа дүүргэхэ, мүн энэ һарын 13 болотор бүхы баалнуудые суглуулан сохижо абаха гэһэн шэнэ зорилго урдаа табяа.

Мүнөө совхозой таряалан дээрэ 14 комбайн хүдэлнэ. Тэдэнэй долоониинь таряа эмяарлан хададаг, табан комбайн баал суглуулжа сохидог, үшөө 2 комбайн таряа сэхэ хуряадаг.

Дүршэлтэй комбайнернууд Бадма-Цырен Очиров, Александр Даржаев, Сергей Ваганов гэгшэд таряа хадалга дээрэ шалгарна. Тиихэдэ баалнуудые суглуулан сохилгын һаяшаг эхилээшье һаа, комбайнер Виктор Гуляев, Алексей Очиров гэгшэд горитой таряа сохёо. Ажахын тоог дээрэ түрүүшын 5 мянган центнер таряан буунхай.

Б. ГОМЖАПОВ.
Захааминай районой Харацайн совхозой директор.

САБШАНА, ХАДАНА

ФОТОРЕПОРТАЖ

Эдэ үдэрнүүдтэ Уланай колхоздо таряа хуряалга түлэг дундаа. Энэ ажахын механизаторнуудай һүүлэй жэлнүүдтэ газар таряаландаа зональна гурим нэбтэрүүлһэнэй ашаар тоггууритай баян ургаса абадаг болонхой. Жэшээлхэдэ, нёдондо ажахы бүхыдөө 35.510 центнер таряа суглуулжа сохихо түсэбөө 69.118 центнертэ хүргөө бэлэй. Тиихэдэ гүрэндэ 10 мянга гаран центнер таряан тушаагдажа, 2,5 жэлэй түсэб дүүргэгдээ һэн. Үнгэрһэн жэлдэ эндэхи механизаторнууд гектарай дунда зэргээр 27,3 центнер ороoһо хуряаһан юм. Гэхэтэй хамта эршэмтэй технологёор таригдаһан Шинагальжинай полиһоо гектарай 51 центнер шэниисэ хуряагдаа бэлэй.

Мүнөө колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын комбайнернууд 392 гектарай шэниисэ баал болгон унагаагаа. Тиихэдэ 464 гектарай обёос, 150 гектарай шэниисэ сэхэ хадагдаһан байна. Иигэжэ таряанай тоог дээрэ түрүүшын 10 мянган центнер ороoһон оруулагдаба.

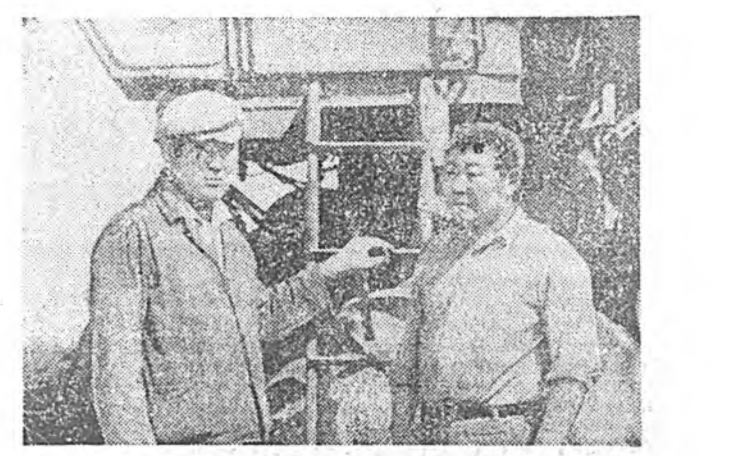
Бригадын хоёр звенодо мүнөө 18 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Тэдэнэр . . . таряагаа сэхэ хадажа захалхань.

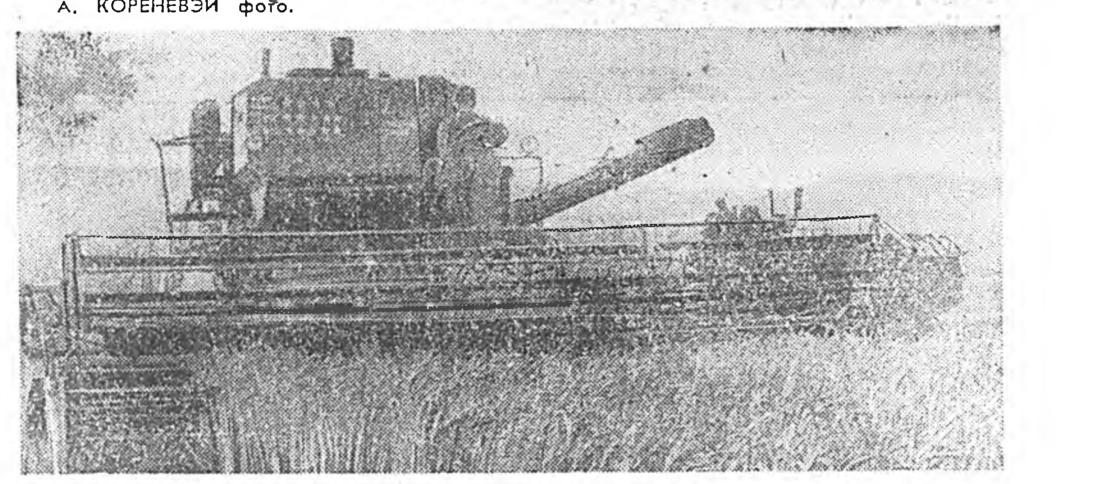
Комбайнернуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ механизаторнууд Ц. Ш. Балаганов, Б. П. Зурлов, Ц. К. Очиров, бусад шалгарна.

Цырен Кушеевич Очиров дүршэлтэй бэрхэ комбайнер юм. Үнгэрһэн жэлдэ түрүү механизатор 10901 центнер таряа хадажа, районойнгоо чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Колхозой механизаторнууд таряа хуряалгаяа хүдэлмэриин 20 үдэр соо дүүргэхээр хараална. Энэ жэлдэ таряан эртэ эдеэшэһэн байжа, ургаса хуряалга һаадгүй ябуулагдана.

Г. РИНЧИНО,
манай корр.
Баргажанай район.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: түрүү комбайнер Ц. К. Очиров; комбайнер Б. Б. Доржиев (зүүн гарһаа), тракторно-таряан ажалай бригадын звеное даагша В. Б. Ринчинов; ажахын таряалан дээрэ.

А. КОРЕНЕВЭЙ фото.

ЭРХИМ БЭЛЭДХЭЛТЭЙ

Ямаршье уларилтай жэлдэ һайн ургаса абадаг гэжэ республикын габьяата механизатор Х. Н. Бадмацыреновэй хүтэлбэрилдэг бригада суутай юм.

Байгша ондошье эршэмтэй технологи, түрүү онол аргануудые үргэноор хэрэглэжэ, Хүрбын совхозой комсомол-залуушуулай энэ коллектив орёо бэрхэтэй уларилтай эрхэ байдалда муу бэшэ ургаса ургуулба.

Мүнөө бригадын бэрхэ механизаторнууд В. Доржиев, А. Еронтьев, В. Рачинский, Д. Вахрушев гэгшэд машина техникээ эрхимээр бэлдээд, ургасаяа хадажа, хуряажа, эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА,
хүдөө бэшэгшэ.
Хориин район.

ЖЭШЭЭ АБАМААР

Дардам шулуун харгыгаар түргэн автомашинаар табилуулхада, хаанашье алтарма таряалан хабтайна. Энэ жэлдэ Түнхэнэй районой олонхи ажахынуудта ороoһо таряанай һайн ургаса ургажа, хүнүүдэй нюдэ баясуулан, һэбшээ һалхинда долгилжо байдаг болонхой. Энэ үдэрнүүдтэ таряашад, механизаторнууд бүхы жэлэйнгээ ажалай дүнгүүдые согсолхонь.

Һаяшаг районой мэргэжэлтэд, комбайнернууд, агропромой түлөөлэгшэд Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Шанаагай отделениин хээрын станда сугларжа, ургаса хуряалгые яажа эмхидхэхэ тухай асуудалнуудые хэлсэһэн, дүй дүршэлөө андалдаһан байна.

Ургаса хуряалгын асуудалнуудаар болоһон тус зүблөөн-семинар дээрэ колхозой түрүүлэгшэ Л. Г. Данзанов ажахыда таряа хуряалгын ямараар үнгэргэгдэхэ, ямар шэнэ аргануудай хэрэглэгдэхэ байһан тухай сугларагшадта хөөрэжэ үгөө.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз августын 15-һаа таряа хуряалгаяа эхилээ юм. Ажахыда бии байһан бүхы 27 комбайн урид һайнаар заһабарилагдаһан, бэлэн болгогдоһон байна. Колхозой дүрбэн отделенидэ ургаса хуряалгын дүрбэн звено ажаллана. Шанаагай отделенидэ таряалангынь бэшэ отделенинүүдэйхиһээ ехэ. Тиимэһээ эндэ 11 комбайн таряан далайда гараа. Түрүүн Хадхуурта гэжэ газарта 149 гектар ешмээ сабшажа унагаагаа, тэндэһээ 639 центнер ороoһо хуряажа абаа. Эндэ А. Б. Мархуевай звеногой комбайнернууд Д. М. Бальбуреев, К. Г. Мантуров, М. С. Илтаков, Б. Пархаев гэгшэд таряа хуряалгын эхинһээ эрхим һайнаар ажаллана.

Мүн колхозой Шулуутын отделениин таряашад Песчанкэ гэжэ газарта 30 гектар ешмээ хуряахадаа, гектарай дунда зэргээр 14 центнер ороoһо абаа. Тус звенодо дүй дүршэлтэй механизаторнууд И. Б. Шобоев, П. Б. Янданов, Ж. Д. Танхаев гэгшэд залуушуулые ажалда һурган хүмүүжүүлнэ. Шулуутада 6 комбайн хүдэлдэг.

Тоорын болон Зүүн-Мориной отделенинүүдтэ баһа ешмээн сабшагдаад, хуряагдана. Байгша ондо колхоз бүхыдэнь 2965 гектар таряалангай, тэрэ тоодо 952 гектарай шэниисэ, 920 гектарай обёос, 466 гектарай ешмээн, 627 гектарай обёос горох хоёрой холимог ургаса хуряаха юм. Тус таряалангуудай 30 процентнь аадарта сохигдожо хэбтэшэнхэй. Хуряахада, хүндэшэг байхань. Бүхыдэнь 41.660 центнер ороoһо хуряажа абаха түсэбтэй һаа, тэрэнээ 42 мянган центнертэ хүргэхэ социалис уялга абаа. Гүрэндэ 5000 центнер таряа худалдахаар хараална.

Нёдондо жэлдэ эндэхид 36 үлүүтэй центнер ороoһо хуряагаа һэн. Жэл ошохо тума колхозой таряашад, механизаторнуудай хүсөөр эндэ ургаса дээшэлүүлэгдэнэ.

Ондоогоор хэлэбэл, ажахынхид мүнөө жэлдэ таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 17 центнер шэниисэ, 15 центнер обёос, 16 центнер ешмээ, 250 центнер куузику, 80 центнер хартаабха абаха зорилго урдаа табинхай.

Һаяшаг республика соогоо шэнэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл гаргаһан Хяагтын районой, мүн Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой. Зэдын районой Борьёогой совхозой таряашадай уряае дэмжэжэ, колхозой ажалшад ургасаяа хүдэлмэриин 20 үдэрэй туршада дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ. Эндэхи бүхы звенонууд нарядгүйгөөр хамтын подрядай ёһоор ажаллана. Түлбэри салин, нэмэлтэ түлбэри, натуральна түлбэриин гуримууд баталагданхай. Хээрын станууд дээгүүр ойлгууламжын, соёлой хүдэлмэри эмхидхэхэ, худалдаа наймаанай, медицинын зүгһөө зониие хангаха асуудалнууд саг болзортоо шиидхэгдээ юм. Таряашадта амтатай халуун эдеэн бэлдэгдэнэ. Эбдэрһэн техникые тэрэ зууринь заһабарилха дүрбэн нүүдэл мастерской ябадаг.

Ороoһоной тоог дээрэ хүдэлэгшэд баһал шударгыгаар ажаллажа, таряагаа саг болзортонь сэбэрлэхэ, хатааха байна.

Эдэ бүгэдэ тухай колхозой ахамад агроном Б. М. Татаров, ахамад инженер А. А. Халудоров, ахамад экономист С. А. Мункуева, парткомой секретарь Б. Ш. Ускеев гэгшэд сугларагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө, бодотоор харуулаа. Унаһан таряа ямар аргаар хадаха арга баһал харуулагдаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ Түнхэнэй районой бусад ажахынууд таряа хуряалгын хүдэлмэриие эршэмтэйгээр ябуулжа эхилээ.

Ж. ЮБУХАЕВ,
манай корр.
Түнхэнэй район.

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ АША ТУҺАДА

...лай түлөө профсоюзуудай ябуулгануудай үдэртэ зорюулагдаһан Москвагай ажалшадай митинг дээрэ хэлэгдэһэн байна. Тус митингдэ гадаадын профсоюзуудай делегацинууд хабаадаа.

Бүхы ядерна тэһэлэлгэнүүдые нэгэ талаһаа 1987 оной эхин хүрэтэр болюулха гэһэн өөһэдынгөө ябуулгануудые һунааха гэһэн СССР-эй шиидхэбэри хадаа уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулха, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые болюулха хэрэгтэ зорюулагдаһан, Уласхоорондын эб найрамдалай жэл болгожо ООН-ой соносхоһон 1986 ониие нэрэдээ хүрэмөөр түүхэдэ үлэхыень хүсэһэн арадуудай эрмэлзэлдэ харюу болоһон ехэ хубита болоно гэжэ ВЦСПС-эй Түрүүлэгшэ С. А. Шалаев өөрынгөө хэлэһэн үгэ соо тэмдэглэбэ. Тиигэжэ уласхоорондын аюулгүй байдалые һайжаруулхын түлөө тэмсэлдэ шэнэ шата—амгалан тайбан байдалые хүндэлдэг бүхы хүнүүдэй шиидхэхы, харюусалгатай ажал ябуулга хэхыень эрилтэ табиһан шата эхилбэ гээшэ. Имагтал иимэ-хандалга, совет шэнэ үүсхэлдэ имагтал иимэ харюу бүхы хүнүүд американ талаһаа хүлеэнэ гэжэ үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлбэ. Бүхы дэлхэйдэл адли, Баруун Европодо үргэн ниитын дунда Советскэ Союзай уряада США-гай харюусахыень, ядерна туршалгануудые болюулхыень, тэрэниие бүрин гүйсэдөөр хорихо тушаа хэлсээнүүдые эхилхыень эрилтэ табиһан ябуулганууд үргэдэнэ. Гэбэшье тусхай Вашингтон эдэ уряануудые тоонгүй байһан зандаа. Тэрэ худал хуурмаг үгэ тарааха, совет дурадхалнуудай үг зорилгонуудые зорюута ондоо болгон тайлбарилха ябадал гаргана. Тиигэжэ өөрынгөө дайн дажарай аюулта хараа шугамые орхихо хүсэлгүй байһанаа элирхэйлэн харуулна. Тиигэбэшье энэ һэдэлгэнь ямаршье үндэһэгүй. Манай орон, социалис хани нэгэдэлтэ оронууд империалистнуудай ямаршье аюулта һэдэлгэнүүдые буруу һүргэхөөр бүхы хэрэгтэй хүсэнүүдтэй байна бшуу.

Совет профсоюзууд саашадаашье СССР-эй ленинскэ гадаадын политикые эдэбхитэйгээр бэелүүлэгшэ байха, уласхоорондын ба профсоюзай хүдэлөөнэй нэгэдэлые саашань бэхижүүлхын тула, эб найрамдалай, арадуудай аюулгүй байдалай ба социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ, ажалшадай аха дүүгэй интернациональна һаналаа нэгэдэлгые саашадань хүгжөөхын тула эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлдэг байха юм гэжэ С. А. Шалаев онсолон тэмдэглээ.

Удаань МГСПС-эй түрүүлэгшэ Л. В. Петров, Москвагай часай нэгэдэхи заводой хүдэлмэрилэгшэ Л. А. Маслова, М. Торезэй нэрэмжэтэ хари хэлэнүүдэй институдай студентка М. И. Грекова болон бусад үгэ хэлэһэн байна.

Италиин ажалшадай христианска ассоциациин национальна хүтэлбэрилгын гэшүүн Гвидо Габотто, Эб найрамдалай ба буу зэбсэг хуряалгын түлөө Дубликска комитедэй секретарь Брайен Прайс, ЦОПФ-эй президиумэй гэшүүн, Финляндиин коммунальна промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай генеральна секретарь Пекка Раутапоррас болон бусад үгэ хэлэгшэд, совет шэнэ үүсхэлнүүдые дэмжэжэ байһанаа элирхэйлээд, тэдэ ажалшадай амин шухала аша туһада, эб найрамдалай эрхэ байдалда ажаһууха, ажаллаха эрмэлзэлдэнь гүйсэд дүүрэнээр харюусана гэжэ тэмдэглэһэн байна.

(ТАСС).

ШАГНАЛ

Партийна, совет болон ажахын органуудта олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, КПСС-эй обкомой партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагай хүтэлбэрилхы кадрнуудые бүридүүлгын секторые даагша **Гырылов** Цырен Доржиевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

БАМ

XII ТАБАН ЖЭЛ: АШАГ ҮРЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭНЭ

ЛЕНИНСКЭ комсомолой нэрэмжэтэ Байгал-Амарай түмэр замай Северобайкальскын отделениин коллектив эрга боломжонуудаа hайса хэрэжэ үзөөд, ажалай бүтээсэ 6 процентээр дээшэлүүлхэ, ашаа зөөхэ хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэн 3 процентээр доошолуулха, урлан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын 185 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 150 мянган түхэригэй арьбалалта болон алмалта хэхэ. жэлэй даабариhaa гадуур 50 мянган тонно ашаа зөөхэ уялга жэлэй эхиндэ абаа бэлэй.

Хойто-Байгалай түмэр замшад хүнгэн бэшэ зорилго урдаа табинхай, эдэбхи үүсхэлтэйгээр, оролдосотойгоор хүдэлнэ. Локомотивуудые удаан зогсоонгүйгөөр, түргэнөөр ябуулжа, ехэ хэмжээнэй ашаа зөөнэ, даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэ. Долоон hарын дүн гаргахада, баясахаар юумэн яһала бии байба. Ажалай бүтээсэ 11,4 процент дээшэлүүлэгдээ, түмэр замаар ашаа зөөхэ хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэн 4,9 процентээр хямдаруулагдаа, урлан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын 109 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 122 мянган түхэригэй алмалта болон арьбалалта хэгдээ.

Эхэ оронойнай эгээ залуу түмэр замай хүдэлмэрилэгшэд БАМ-ай харгые hайнаар ашаглажа, арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа бага гаргашатайгаар, ехээр зөөхэ хэрэгтэ анхаралаа онсо хандуулна. Хүдэлмэриеэ ашаг үрэтэйгөөр, hайнаар эмхидхэхэ, хүтэлбэрилэгшэдэй, хүдэлмэришэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ, хэрэглэгдээгүй байhан нөөсэнүүдые элирүүлжэ, үсөөн хүнтэйгөөр ажаллаха гэhэн Белоруссиин түмэр замшадай үүсхэлые hайшаан дэмжэжэ, тодорхой хэмжээ ябуулганууды бэелүүлжэ эхилбэ. Машинистнууд туhалагшадгүйгөөр хүдэлнэ. hүүлэй мэдээгээр, 15 машинист 2—3 мянган тонно ашаатай локомотивуудые туhалагшадгүйгөөр жолоодожо, хараалагдаhан болзортоо хэрэгтэй станцида хүргөөд лэ байдаг болобо. БАМ-ай харгые эгээл түрүүн ашаглалсажа эхилhэн машинист Г. И. Родионов hаяшаг Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаа. Энэ түрүү хүдэлмэришэн Ленэhээ Байгалай хойто эрье хүрэтэр туhалагшагүйгөөр локомотив ябуулжа эхилээ бэлэй. Машинист А. В. Пичуев мүн лэ туhалагшагүйгөөр локомотив ябуулжа, ехэ хэмжээнэй ашаа зөөнэ, даабаряа ходо үлүүлжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ.

Станциин дежурна Л. И. Прахинагай хүтэлбэрилдэг халаанда урдань 27 хүн хүдэлдэг hэн. Мүнөө 22 хүдэлмэришэд үлөөд, урданайхиhaa бүри hайн үрэ дүн харуулна. Л. И. Прахинагай хүтэлбэрилдэг халаанай гэшүүд локомотивуудай, вагонуудай миин байлгые 3 часаар хороохон байха юм.

Түмэр замай Северобайкальскын отделениин хүдэлмэришэд үйлэдбэриеэ эршэ түргэн хүгжэлтын замда оруулжа, шэнэдхэн хубилгалгые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хараа зорилготойгоор аргагүй ехэ ажал ябуулга бэелүүлжэ эхилээ. Бүхы ажалайнгаа 47 процентые бригадна подрядай гуримаар дүүргэдэг болобо. Шэнэ онол арга, оньhон техникэ үйлэдбэридэ амжалтатайгаар нэбтэрүүлнэ, хүдэлмэриин ашаг үрэ дээшэлүүлнэ. Үйлэдбэридэ шэнэлэн хубилгалые амжалтатайгаар бэелүүлhэнэй ашаар лэ 400 хүдэлмэришэд сүлөөлэгдэжэ, арадай ажахын шухала газарнуудта эльгээгдэбэ. Ажалдаа зохёохы ёhoop, эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хандан хүдэлhэн дээрэhээ түмэр замшад үсөөн хүнтэйгөөр ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэжэ, даабари болон уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Ленэ мүрэнэй эрьеhээ Байгалай хойто эрье хүрэтэр электровозууд haадгүйгөөр, графигай ёhoop ябажа, барилгын материал, оньhон техникэ, шэнгэн түлишэ, нүүрhэ болон бусад ашаа Хойто Байгал асарна. Отологдоhон модон эндэ вагонуудта тээгдэжэ, Эхэ оронойнай барилганууд эльгээгдэнэ. Ленэhээ Байгал хүрэтэр ашаанай, пассажирска поезднууд үдэршье, hүнишье haадгүйгөөр ябадаг болоонхой. Байгша оной май hараhaa хойшо Северобайкальск—Красноярск — Москва гэhэн маршрудаар пассажирска поезд ябажа эхилбэ. БАМ-ай барилгашад Москватай сэхэ холбоотой болобо.

— Юрын хүдэлмэришэнhөө хүтэлбэрилэгшэ хүрэтэр, хүн бүхэн hанал бодолоо, ажалдаа хандасаяа үндэhөөрнь хубилгажа, арга боломжонуудаа, хүсэ шадалаа ажал хэрэгтээ зорюулжа, эгээл hайн үрэ дүн үйлэдбэри дээрээ туйлахын түлөө тэмсэхэ ёhотой. Иимэ эрилтэ үе сагнай, партимнай табина ха юм. Отделениимнай хүдэлмэрилэгшэд, коммунистнууд энээниие зүбөөр ойлгожо, саашадаа бүри эдэбхитэйгээр хүдэлхэ, Белоруссиин түмэр замшадай hайн онол аргые зоримгойгоор хэрэглэжэ, бага гаргашатайгаар, ехээр ашаа зөөхэ гэжэ оролдоно. Бидэ долоон hарын даабариhaa гадуур 250 мянган тонно ашаа зөөгөөд байнабди. Коллективнай БАМ-ай харгые бүри hайнаар ашаглажа, бүри ехэ хэмжээнэй ашаа зөөхэ арга боломжотой, зөөхэшье байха.

Хойто-Байгалай түмэр замшад КПСС-эй XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ хараа зорилготой түсэб зохёогоод, бэелүүлжэ байна. Хүдэлмэришэдэйнгөө социальна байдалые hайжаруулха талаар эндэ бага бэшэ хүдэлмэри ябуулагдана. Үүсхэлтэйгээр, эршэ зоригтойгоор хүдэлдэг хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд зохид hайн байра абадаг, оронойэрхим санатори, болон профилакторинуудта, аяншалагшадай баазануудта амаржа, бэе махабадаа эмшэлүүлдэг. Эгээл түрүүн хүн тухай, тэдэнэй hуудал байдал тухай hаналаа табиха хэрэгтэй. hайн байра байдалтай, hайнаар түбхинэhэн хүдэлмэришэд ажал дээрээшье эрхим үрэ дүн туйладаг. БАМ-ай барилгашад түмэр замшадта 92 мянган дүрбэлжэн метр хэмжээнэй байра бариhан юм. Хурдадхалгын табан жэлдэ 35 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байра баригдахаар хараалагдана. Шэнэ табан жэлдэ түмэр замшад бултадаа дулаан, hайн байрада түбхинэхэ.

— Хойто Байгалай түмэр замшад энэ ябажа байгаа табан жэл соо үнгэрhэн табан жэлэйхиhээ 7 дахин ехэ хэмжээнэй ашаа зөөхэ даабаритай. Тиихэдэ Байгалhaa Битим хүрэтэр баригдаhан харгые саг үргэлжын ашаглалгада тушаан абаха болонобди. Сэхыень хэлэхэдэ, хэхэ юумэн заха хизааргүй ехэ. хүн бүхэнэй оролдосо шадабариhaa ехэ юумэн дулдыдаха. Энээнhээ улэмжалан, хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын хүдэлмэри hайнаар ябуулха, харюусалгаяа дээшэлүүлхэ гээшэ бидэнэрэй гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн болоно,—гэжэ А. К. Погребной хөөрөө hэн...

К. ЖАМЬЯНОВ,
БАМ-дахи манай корр.

Манай үбэлжэлгэдэ—элбэг тэжээл

ТҮРҮҮ АРГА ХЭРЭГЛЭНЭ

— Байгша ондо манай ажахын тэжээл бэлэдхэгшэд үбhэ тэжээл ноосолжо хадагалха талаар олон онол аргануудые хэрэглэбэ. Жэшээлбэл, үбhэшэдэй оньhожоруулагдамал хоёр бригадын гэшүүд ногоо сабшажа хатааhаар лэ, пресс-подборщигоор тюк болгон багсалжа уяад, тусгаар түхеэрэгдэhэн склад соо ябталжа, hалхитуулан хатаагаа,— гэжэ Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ Г. И. Прокосов хэлэнэ.

Түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэhэн Владимир Иванович Ринчиновэй, Николай Гонгорович Доржиевай хүтэлбэрилдэг тус звенонууд бүхыдөө 7550 центнер үбhэ тюк болгон багсалжа, складта оруулжа, хатааха даабаритай юм. Мүнөө энэ даабаринь дүүргэгдэбэ.

Партиин гэшүүн В. И. Ринчинов луговодуудай звеное хүтэлбэрилдэг юм. Тиин тэжээл бэлэдхэлгын эхинhээ хойшо үбhэшэдэй звеное ударидаба. Мүнөө энэ нүхэрнай үбhэ тюк болгон багсалха түхеэрэлгэтэй хүнгэн трактор жолоодоно.

Хабартаа сабшалангай үрэжэлые hайжаруулжа үhалха хүдэлмэреэ саг болзортонь эрхим шанартайгаар хэhэн Владимир Ринчиновэй звеногой гэшүүд — луговодууд Бальжинима Лубсанов, Максим Галсанов, Нури Мухаметов гэгшэд мүнөө үбhэ хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаба.

Байгша оной хабар луговодуудай звено даалгагдаhан сабшалангаа хоёр-гурба дахин уhалаа юм. Тиимэhээ мүнөө эдэнэр гектар бүриhөө 30 гаран центнер үбhэ хуряажа абаба.

Сагай уларилай таарамжагүй сагта үбhэшэд машина, техникээ аша үрэтэйгөөр бүтээсэтэйгээр хүдэлгөө. Эндэ сабшагдаhан ногоониинь үни удаан хэбтэнэгүй, хатаагдаhaap лэ суглуулагдана. Туд бүрөө 25—30 килограммhaa бага бэшэ шэгнүүртэй тюк үбhэн автомашинада ашагдаад, Үдэнгын hаалиин фермын дэргэдэхи склад соо хадагалагдана. Үбhэшэдэй звеное хүтэлбэрилэгшэ В. И. Ринчиновэй мэдүүлhэнэй ёhoop, үдэртэ 2000 тюк үбhэн бэлэдхэгдэнэ. Үбhэ хуряалгын эхинhээ хойшо механизаторнууд Геннадий Цыбиков, Булат-Цырен Нимбуев, Юрий Цыреторов, Петр Доржиев гэгшэд үдэр бүхэндэ нормөө холо үлүүлнэ.

Николай Гонгорович Доржиевай хүтэлбэрилдэг оньhожоруулагдамал звеногой үбhэшэд hүүлшынгээ гектарай ургаса хуряажа байнхай. Эдэ үдэрнүүдтэ дурсагдагша колхоздо сенаж, силос дараха хүдэлмэри түлэг дундаа. hүүлэй мэдээгээр, тэжээл бэлэдхэгшэд 2250 тонно сенаж дараха түсэбhөө 3000 тоннодо хүргэнхэй. Шэмэ шанартай энэ тэжээлынь Дээдэ-Юроогэй хонидой комплексын дэргэдэхи нүхэн соо дарагдаа юм.

Байгша ондо ажахын механизаторнууд сенажда хэрэглэхээр оросоо таряанай холисо ехээр тариhан юм. Тиимэhээ эдэнэр даабариhaa гадуур үшөө 3 мянган тонно сенаж даража абахаар хараална. Энэ хүдэлмэридэ дүршэлтэй механизаторнууд Павел Жугдуров, Батор Батуев, Валерий Базаржапов, Василий Найданов, Валерий Лубсандоржиев гэгшэд бүтээсэтэйгээр ажаллана.

Мүнөө Ташарай hүнэй комплексын дэргэдэхи нүхэнүүдтэ силос дарагдажа байнхай. Бүхыдөө колхоздо 9 мянган тонно силос дарагдаха юм. hүүлэй мэдээгээр, эндэ 7 мянган тонно шэмэтэ тэжээл ноосолэгдөөд байна.

— Байгша ондо силосэй ургамалнууд hайнаар ургаа. Бидэ ургасыень уридшалан тодорхойлоод, силос дараха түсэбөө хоёр дахин үлүүлхэеэр гэхэ гү, али бүхыдөө 18 мянган тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ гэжэ шиидээбди. Тэжээл бэлэдхэгшэднай энэ зорилгоёо сум бэелүүлхэл байха,—гэжэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ Г. И. Прокосов хэлэнэ.

Колхоздо бүхыдөө 150 мянган центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй тэжээл ноосолэгдэхэ юм. Тобшолбол, үнеэн бүхэн 20—23 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй үбhэ, силос, сенажаар хангагдаха байна. Тиихэдэ зарим фермэнүүдэй үнеэдтэ 10 тонн-ын хүртэхөөр шэмэ. шанартай тэжээл бэлэдхэгдэхэ.

Байгша ондо ниитынгээ адууhа малда шэмэ, шанартай тэжээл ехээр бэлэдхэhэнэй ашаар hү, мяха горитойгоноор үйлэдбэрилхэ аргатай болохо юм.

Үбhэшэдэй звено, бригаданууд тэжээл бэлэдхэлгээ нёдондонойхидо ороходоо эмхитэйгээр ябуулба. Колхоздо хонишодой арба гаран бригада даалгагдаhан hүрэгтөө өөhэдынгөө хүсөөр үбhэ hүрилжэ абаа. Тиихэдэ ажахыда шеф ёhоной туhаламжа үзүүлдэг эмхинүүдэй коллективүүд колхоздо 1500 центнер үбhэ бэлэдхэжэ тушааhан байна.

С. ТЮЛЮКИН,
манай штатнабэшэ корр.
Сэлэнгэ.

ТОСХОНОЙ ЗАХАДА...

РЕПОРТАЖ

Ивалгаhаа гарамсаараа годироод, шэнэ хабтагайнуудаараа сайран байhан үүдэндэ ерэжэ, машинынгаа дуу үгэхэдэмнай, нээжэ үгэхэ хүн дүтэ нааша харагдабагүй. Тиигээдшье ашаанай машинануудhaa гадна хубиин хүнгэн автомобильнууд эндэ олоороо сугларшоод, тэсэмгээгээр хүлеэhэн хэбэртэй харагдаба.

— Үдынгөө забhарлал хээ ха. Нүгөө талаhаань ошожо оролсо,— гэжэ туршалга-үйлэдбэриин Ивалгын ажахын парткомой секретарь Геннадий Георгиевич Бобоев хэлээд, hөөргөө табилуулбабди. Тэрэ үүдэндэ байhан машинанууд тушаа hонирхоходомнай, эндэhээ элдэб овощ худалдажа абахаяа ерэhэн зоной транспорт байба.

Үргэн хорёо соогуур, теплицэнүүдэй дундуур гараад, бэе бэедээ няагдан баригдаhан hарабша, амбаарнуудые зубшан, ута сарайн хажууда ерэхэдэмнай, забhарлал дүүрэжэ, эндэшье элдэб зүйлэй транспорт олон, набтархан эхэнэр мэшээгтэй юумэнүүдые бушуухан шэгнээд лэ, гартаа байhан данса соогоо гэмдэглэнэ. Хараха янзада гол түлэб үгэрсэ помидор хоёрые хуряана хэбэртэй.

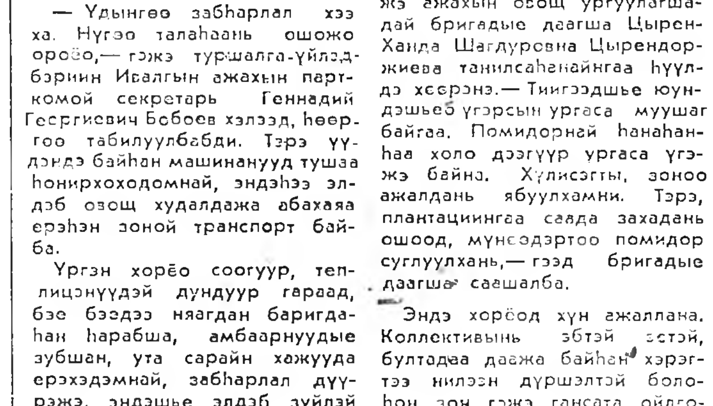
— Мүнөө жэлдэ хубиинхидые эртүүр табибабди. Өөhэдөө хэрэгтэй үгэрсэ, помидороо түүгээд абана. Иигээгүй hаа, даабаряа дүүргэхэ гээшэ угаа хүндэ байха hэн,—гэжэ ажахын овощ ургуулагшадай бригадые даагша Цырен-Ханда Шагдуровна Цырендоржиева танилсаhанайнгаа hүүлдэ хөөрэнэ.— Тиигээдшье юундэшьеб үгэрсын ургаса муушаг байгаа. Помидорнай hанаhанhaa холо дээгүүр ургаса үгэжэ байна. Хүлисэгты, зоноо ажалдань ябуулхамни. Тэрэ, плантациингаа саада захадань ошоод, мүнөөдэртоо помидор суглуулхань,— гээд бригадые даагша саашалба.

Эндэ хорёод хүн ажаллана. Коллективынь эбтэй эетэй, бултадаа даажа байhан хэрэгтээ нилээн дүршэлтэй болоhон зон гэжэ гансата ойлгохоор. 5 хүнhөө бүридэhэн партийно-комсомолой бүлэг, 2 түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн депутадуудай пост коллектив соогоо горитой хүдэлмэри ябуулдаг юм байна. Гадна арадай хинагшад өөhэдынгөө уялганууды дүүргэдэг.

Хамта дээрээ 54 гектар талмай дээрэ үгэрсэ, капуста, помидор, укроп, редискэ, мангир, свёкло, морхооб болон огородой бусад ургамалнууд эндэ тариг дадаг. Т-25 түхэлэй 1, Т-40 түхэлэй гурбан трактор бригадын мэдэлдэ үгтэнхэй. Гадна уhалалгын, газар элдүүрилгын, ургасын хойноhоо харууhалалгын бусад оньhон техникэ мүн лэ бии юм.

Мүнөө жэлдэ буртаг үбhэн угаа элбэг байгаа гэжэ харахаар. «Үбhыень саг соонь яhалал түүгээ, харууhалалгын горитой хүдэлмэри ябуулаа гээшэбди. Зүгөөр буртаг үбhэндөө даруулан алдаалди даа. Магад, энээнhээ боложо угэрсэмнай багаар гараа гү?» — гэжэ огородшод хөөрэлдэнэ.

— Нёдондо түсэбөө 110 процент дүүргэжэ шадаабди. Мүнөөшье hанаhандаа баhал хүрэхэ дүүрэн арга боломжонууд бии гэжэ тоолонобди. 6—7 тонно үгэрсэ, 10 гаран тонно помидор, арбаад тонно капуста, хахад тонноhоо дээшэ укроп, тэрэл тухай редькэ, 1,2—1,5 тухай тонно редискэ, 2,5 тонноhоо үлүү мангир болон огородой бусад ургамалнуудые мүнөө дээрээ хотын ажалшадай столдо нэмэри болгон оруулаад байнабди. Саашадаа [illegible]

ЗУРАГУУД [illegible] Ж. [illegible]

АГИТАТОРНУУД, АНХАРАГТЫ!

ЭЭЛЖЭЭТЭ ЖУРНАЛ

Партиин обкомой пропаганда болон агитациин таhагай «Агитаторай блокнот» журналай 15-дахи номер хэблэгдэбэ.

Нээлтэдэнь КПСС-эй ЦК-гай «Агитатор» журналhaa абтаhан түрүү бэшэг толилогдоо. КПСС-эй XXVII съездын табиhан зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ харуулан ойлгуулха агитациин үзүүлдэг нүлөөн тухай тэрээн соо хэлэгдэнхэй.

Ушарынь юуб гэхэдэ, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд олонхи ушарта ажабайдалтай ямаршье холбоогүй байхадаа хүн зоной сэдьхэл бодолдо хадууса багатай байдаг ха юм. Тиимэhээ КПСС-эй ЦК харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые саашадань үсөөрүүлжэ, удха, шэглэлыень тодорхой болгохо зорилго табинхай. Эдэ хэрэгсэлнүүд дайралдаhан лэ газарта ёhын тэдыдэ табигдаха бэшэ, харин тус тустаа өөрын онсо үүргэтэй байха ёhотой.

Байгша оной ноябриин 21—22-то Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэхэ Буряад оронной соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездые угтуулан, партиин обкомой, секретарь К. К. Шомоевой «Шэнэ хүниие бүридүүлэн хүмүүжүүлхэ» гэhэн гаршагтай статья хэблэгдээ. Республикын соёлой туйлалтанууд тухай бэшэхэ зуураа автор социальна-соелой hалбариие шэнэлэн хубилгаха асуудалнуудта горитой анхарал хандуулаа.

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой ахамад инженер Г. Цуканов «Судна бүтээгшэдэй шэнэ зорилгонууд» гэhэн статья соогоо предприятиингаа гаргадаг продукциин шанарые дээшэлүүлхэ нөөсэнүүд тухай хөөрэнэ.

Онохойн модоной комбинат жараад онуудhaa эхилжэ, эршэтэйгээр хүгжөө юм. Эндэ имагтал үйлэдбэриин хэрэгүүдые анхардаг бэшэ, харин хүн зонойнгоо hуудал байдалые hайжаруулха талаар ехэ оролдого гаргадаг гээшэ. Энээн тушаа «КПСС-эй социальна политикые бэелүүлнэбди» гэhэн ниитэ гаршаг доро толилогдоhон «Үглөөдэрэй байдал тухай hанаагаа зобон» гэhэн Онохойн модоной комбинадай директор С. Кушнаревой статья соо хэлэгдэнэ.

Тиихэдэ энэл номерто КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Советэй табадахи сессиин дүнгүүдээр уншагдаха лекци, элидхэлнүүдэй, үнгэргэгдэхэ хөөрэлдөөнүүдэй жэшээтэ тематика үгтэнхэй. Байгша оной ургаса хуряалгые эмхитэйгээр, үндэр шанартайгаар үнгэргэхые уряалhан лозунгнууд үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэдтэ дурадхагдана.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ХУБИЛГАХА САГНАЙ ЕРЭЭ

Арадай ажахын бүхы hалбаринуудта, тэрэ тоодо хүдөө ажахыда үйлэдбэриин эршэ ябасые эрид хурдадхаха, бүхы юумэнэй шанарые hайжаруулха, ажал, хэрэгүүдые шэнэдхэн хубилгаха гэhэн асари ехэ хүдэлөөн орон соомнай эхилэнхэй гээшэ.

Тиимэhээ республикын хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэд, тус hалбарида хабаатай бүхы мэргэжэлтэд, эрдэмтэд энээндэ баhал хабаадангүй байжа яашье шадахагүй ха юм даа. Юуб гэхэдэ, хонин hүрэг үсхэбэрилгэ Буряад оронойнай хүдөө ажахын гол шухала hалбаринуудай нэгэн болоно. Хонидhоо хэды шэнээн мяхан, нооhон абтанаб, гүрэндэ худалдагданаб, продукциинь шанар ямар байнаб, тоо толгойнь хэр олошоруулагданаб — эдэ бүгэдэhөө олонхи ажахынуудай экономикын саашанхи ургалта, бүхы үйлэдбэриинь хүгжэлтэ нилээд дулдыдаха байна.

Гэхэтэй хамта энэ hалбариин хүгжэлтые гэдэргэ татажа байhан бага бэшэ дутагдалнууд, шиидхэгдэхээр болоhон хүндүүлхэй асуудалнууд олон гэжэ тээсгэн республикын хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ үшөө дахин тэмдэглэгдээ hэн.

Эдэнь ямар дутагдалнууд бэ гэжэ эндэ тогтожо хэлэхээ hананагүйб. Хонин ажалда хабаатай бүхы хүнүүдтэ тэдэнь мэдээжэ. Харин энэ hалбарида эршэмтэй хүгжэлтын ямар шэнэ онол аргануудые, hайн түрүү дүй дүршэл, түрүү технологи нэбтэрүүлээ hаа, ашаг үрэнь түргэнөөр дээшэлхэб, дэб дээрэ энэ талаар ямар ажал хэгдэжэ байнаб гэжэ өөрынгөө ажаглалтануудые хэлэхэ хүсэлтэйб.

Хэнэйшье мэдэhээр, хонин hүрэг үсхэбэрилдэг ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй мэргэжэлтэдэй хонишодой республикынгаа эрдэмтэдтэй нягта холбоотойгоор хүдэлжэ шадаад, тэдэнэй зүгhөө бодото туhаламжын хүргэгдэдэг болоод байгаа hаань, энэ hалбарида эрид ехэ хубилалта хэхэ арга гүйсэд бии. Имагтал эрдэмтэд, мэргэжэлтэд өөhэдынгөө ажалда хандасаяа эрид хубилгаха, урдынхидал али нэгэ отарада гү, али ажахыда ерээд, тиимэ, иимэ юумэ хэгты гэжэ заабари үгөөд, дурадхал оруулаад ябашадаг заншалаа огтолон орхихо ёhотой болоно. Тэдэнэрэй өөрынгөө hанаhан, зохёоhон юумые үйлэдбэридэ бодотоор нэбтэрүүлхын, тэрээнhээ ашаг үрэ гарахынь тула шунан оролдодог байгаал hаа, амжалта туйлажа шадаха бшуу.

Үнэн дээрээ манай зарим эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй үйлэдбэритэй үшөөл нягта холбоогүй, ажахынуудтахи бодото байдалые хүсэд мэдэдэггүй байhан дээрэhээнь шиидхэгдээгүй, элдэб арсалдаата асуудалнууд гарадаг. Эсэстээ тэдэнь хонин ажалай хүгжэлтэдэ haад тойбо татана, ургашаа дабшасыень hуладхана. Хэдэн жэшээ дурдая. hүүлэй үедэ 17—19 hаратай болоhон түлгэнүүдые үрэжүүлжэ болохогүй, тэдэ саашадаа жэжэ, үлбэр муу хонид болодог гэжэ зарим эрдэмтэд хэлэдэг. Нүгөө зариманиинь дээшэнь үргэгдэhэн забhартай шалатай таhалгануудта нарай хурьгадые түлжүүлхэдэ үлүү ажал гарана гэдэг. Мүн бүхы хурьгадай нооhые заатагүй хайшалха хэрэгтэй, ехэ хонидой нооhые июниин эхээр хайшалаад, тэдэниие сентябрь, октябрь соо заатагүй үрэжүүлхэ ёhотой гэжэ дурадхадаг эрдэмтэдшье бии.

Бодото байдалтай ёhoop, холбоогүйгөөр энэ ажалай эрхилэгдэдэг, олон янзын дурадхал, заабаринуудай үгтэдэг дээрэhээ иимэ байдал тохёолдоно. Энэнь ажахынуудай мэргэжэлтэдые, хонишодые худхуулна, буруу тээшэнь шэглүүлнэ.

Тиимэhээ нютаг нютагай эрхэ байдалда, тэрэ үеынь сагай уларилда, ажахынуудай арга боломжодо тааруулан хонин ажалдахи бүхы хүдэлмэриие бэелүүлхэ ушартай. Жэшээнь, хонидой нооhые ямар сагта хайшалхаб гэжэ тэндэхи мэргэжэлтэд өөhэдөө зүбөөр, нооhонойнь хөөрэhэнэй зэргээр тогтооха болоно. Тэрэнь жэл бүхэндэ нэгэ адли сагта үнгэргэгдэхэ ёhотой гэхын аргагүй. Тэрэшэлэн бүхы хурьгадай нооhо хайшалха гэжэ заабари, үгэхэ гээшэ баhал буруу. Хүсэд бэежээгүй, жэжэ хурьгад нооhоёо абхуулхадаа бүри муудаг, илангаа үбэлдөө тэдэнэр даарадаг, зүдэрдэг. Түрүүшын ээлжээндэ гарзалдаг ха юм. Энээниие хараадаа абажа, имагтал тэрэл жэлдээ мяханда тушаагдаха хурьгадай нооhо абаха хэрэгтэй.

Газарhaa өөдэнь дээрэхэн үргэгдэhэн забhартай шалатай таhалганууд соо хурьгадые абаха онол арга тушаа олон ондоо hанамжа баhал бии. Теэд юрэ бодоодшье үзэхэдэ, дороо нойтон, шэбхын эхүүн үнэртэй байра соо хурьгадые байлгаhанда орходоо энэмнай hуpaггүй hайн арга ха юм. Энээн тухай арсалдаhанай хэрэггүй гэжэ hанагдана. Өөдэнь үндэрөөр, үргэжэ хэhэн, забhартай модон шала дэбдиhэн таhалганудтай болоhоор лэ, олонхи хонишод энэ жэлдэ эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаа.

Манай гол зорилго юуб гэхэдэ, ажахынуудай хонишод, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд, эрдэмтэд нэгэ үг зорилготойгоор, тодорхой хараа шэглэлтэйгээр, нягта холбоотойгоор хүдэлхэ, үйлэдбэридөө шэнэ, түрүү онол аргануудые бодможотой зүбөөр хэрэглэхэ ёhотой болоно. Түбхын түрүүн бэеэ хүсэhэн 17—19 hаратай эмэ түлгэнүүдые үрэжүүлжэ, тэдэнhээ түл абадаг. hүрэг соогоо эхэ хонидой тооо 55—60 процентдэ хүргэжэ, тэдэнэй тус бүриhөө тобир hайн хурьгадые абажа түлжүүлдэг болохо ёhотойбди. Энээнтэй хамта, hүрэг соо ашаг багатай эрьенүүдые олоор байлгажа болохогүй гэжэ бидэ тоолонобди. Тиигээд байбал, хонин ажалhaa ашаг үрэ ехэ абтаха байна.

Эгээл эндэ эрдэмтэд өөhэдынгөө бодото хубитые оруулха ёhотой. Энээн тушаа нэгэ иимэ тодорхой жэшээ дээрэ тогтожо хэлэхээр.

hүүлэй хэдэн жэлэй туршада Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын мэргэжэлтэдтэй, хонишодтой хамта бидэ—ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай эрдэмтэд нягта холбоотойгоор хүдэлжэ, муу бэшэ үрэ дүн туйланабди. Эрдэмтэдэй туhаламжаар эндэ хонин ажалые хүгжөөхэ тодорхой программа зохёогдоо юм. Тэрэнэй үндэhөөр эхэ хонидой отара бүхэндэ таряанай газар үгтэжэ, тэндэнь зунай hүүл багаар, намартаа хонидые оруулжа бэлшээхээр зелёнко таригдадаг болоо. Мүн бүхы арга хүргыень олоожо, эхэ хонин бүхэндэ үбэлжэлгын үедэ 150 килограмм үбhэн, 20 килограмм витаминтай ногооной гурил ноосолэгдэнэ.

Эхэ хонидые тон hайнаар эдеэлүүлхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулжа, ажахы энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриhөө 109 хурьга томо болгоо. Түрүү хонишон С. Б. Шиндаковагай даадаг бригадада зуун эхэ хонин бүриhөө 124 хурьган түлжүүлэгдээ. Үнинэй хонишод К. М. Григорьев, В. М. Мельник, В. М. Малакшинов гэгшэд зуун эхэ хонин бүриhөө 110—112 хурьга түлжүүлhэн байна.

Эрэ, эмэ хурьгадые багаhаань зоотехническэ заабаряар нарин харууhа, тэжээл дээрэ байлгажа, томо болгохо арга хэрэглэжэ шадаhанайнь ашаар эндэ эмэ түлгэнүүдынь 16 hаратайдаа 37 килограмм татана. Саашадаа тэдэниие тус бүриень 40 килограммhaa доошо бэшэ шэгнүүртэй болгожо үрэжүүлхэ зорилго табигдана. Иигээд ерээдэдэ эмэ хурьгадые заатал hаа зуhагууд болгожо, хоёр үбэлжүүлжэ түрүүлхэ бэшэ, нэгэ үбэлжүүлээд түлгэ байхадань хурьгалуулха аргатай болоно бшуу. Тиигэжэ hүрэг соо эхэ хонид түргэнөөр олошоруулагдаха, хонин ажалай ашаг үрэ богони болзор соо дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Үбэлэй эртын хурьгадые абажа, тэдэнэй эрэнүүдыень түрэhэн жэлдэнь мяханда тушаадаг болохын, 16—18 hаратай болоhон эмэ түлгэнүүдые ороондо оруулхын тула Ивалгын ОПХ эхэ хонидые август hарада искусственна аргаар үрэжүүлдэг болобо. Тиимэhээ энэ жэлдэ хурьгадые эхэнүүдhээнь эртэ hалгаагаад, хонидые зундаа hайнаар адуулаад, июль—август соо тэрэниие таримал ногооной ургаса дээрэ бэлшээгээд, үдэрэй халуунда тэдэниие харанхы хашаа соо байлгажа, түргэн ототой болгоо. Эндэхи бүхы эхэ хонид 35—40 үдэрэй туршада искусственна аргаар үрэжүүлэгдээ.

Мүнөө тус ажахыда hайн нооhотой, бэеэр томо хонидые шэлэжэ, үсхэбэридэ табиха селекционно болон үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэриие улам нарин нягтаар ябуулжа, ойрын 2 жэлдэ нооhо үйлэдбэрилгые 1,5 дахин дээшэлүүлхэ зорилго табигдана. Хэрбээ энэ жэлдэ хонин бүхэнhөө 3,5 килограмм нооhоной абтаhан hаань, ойрын сагта тэрэниие 5 килограммда хүргэхэ зорилготойбди. Тиимэ арга боломжошье бии. hайн үүлтэрэй хурьган хусануудые 5 hаратайдань 33—45 килограмм шэгнүүртэй болгожо, бусад ажахынуудта, худалдадаг, өөhэдтөөшье үсхэбэридэ табидаг болохо юм.

Иимэ хубилалтануудые түргэнөөр бэелүүлжэ шадаа hаа, ажахы бүхэндэ хони үсхэбэрилгын ашаг үрые эрид дээшэлүүлхэ, хонинойн мяха, нооhо ехээр абадаг, гүрэндэ худалдадаг болохо аргатай байна. Тиимэhээ колхоз, совхозуудай хонишод мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд, тэдэнтэй хамта эрдэмтэд бүхы ажал хэрэгтээ эрид хубилалта, хэхэ, эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые энэ hалбарида үргэнөөр нэбтэрүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ, мэргэжэл шадабаряа зорюулха зэргэтэй.

Ю. НАГАЕВ,
Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

...овно Соведэй ...үргэлжын ...иссинуудта

...хээгүй байhаар.

СССР-эй, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведүүдэй депутадуудта үгтэhэн захяануудай «Забайкаллес» нэгэдэлдэ хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байhан тухай нэгэдэлэй генеральна директор нүхэр В. Я. Кокин комисси дээрэ тоособо.

«Коллективэй 1985 оной экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэбые дүүргэхэ талаар «Бурмясопром» нэгэдэлэй хүдэлмэри тухай» 1985 оной сентябриин 26-да комиссиин баталан абаhан шиидхэбэриин хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байhан тухай нэгэдэлэй генеральна директор нүхэр В. С. Мылзенов мэдээсэбэ. Зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалнуудаар комисси зохихо шиидхэбэринүүдые баталан абаа.

* * *

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй барилгын ба барилгын материалнуудай промышленностиин саг үргэлжын комиссиин ээлжээтэ заседани депутат нүхэр В. Б. Лыкшитовэй түрүүлэлгэ доро болобо. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр барилгын хүдэлмэриие индустрижүүлгын хэмжээе дээшэлүүлхэ, шанарые hайжаруулха талаар «Бурятагропромстрой» нэгэдэлэй хүдэлмэриие тэрэ зүбшэн хэлсэбэ. Нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Г. И. Родионов түс асуудалаар үгэ хэлээ.

Барилгын үйлэдбэриие индустрижүүлгые саашадань хүгжөөхэ ба хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ талаар «Бурятскагропромстрой» нэгэдэл тодорхой хүдэлмэри ябуулна гээд Верховно Соведэй комисси тэмдэглэбэ. 1986 оной долоон hарын барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб дүүргэгдээ, нёдондо жэлэй энэ хугасаатай сасуулхада, 6 процентын ургалта түйлагдаа.

Депутадууд К. Н. Лисичников, Т. И. Раджабалиева, С. М. Антонов, В. Б. Лыкшитов гэгшэд заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, «Бурятскагропромстрой» нэгэдэлэй хүдэлмэриие шангаар шүүмжэлбэ. Нэгэдэлдэ, тэрэнэй харьяата предприятинуудта бии байгаа үйлэдбэриин хүсэнүүд удаанаар ашаглан хэрэглэгдэнэ. Томо хэмжээнтэй түмэр-бетон зүйлнүүд бэлдэгдэнэгүй. Заводто бэлэн болгогдон гаргагдаха хэрэгсэлнүүдэй хэмжээн үшөө бага. Модоор хэгдэhэн зүйлнүүдэй шанар муу.

Нэгэдэлдэ мүнөөнэй технологи, ажал эмхидхэлгын түрүү онол арганууд hулаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Нэгэдэлэй предприятинуудта бэе хүсөөр хэгдэдэг ажал ... байhан зандаа. Хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабариин хэмжээн удаанаар дээшэлнэ.

Проектнэ шиидхэбэринүүдэй мүнөөнэй техническэ эрилтэнүүдтэ хэрюусадаггүй байhаниинь хэлэгламаар. Барилгын үйлэдбэриин индустрижүүлгэдэ, ажал эмхидхэлгэдэ горитой дутуу дундануудай бии байhанhаа боложо, объектнүүдые барилгын болзор hураггүй унжагайруулагдана, хүдэлмэриин шанар муу байhан зандаа, барилгын үйлэдбэриин ашаг үрэ удаанаар дээшэлнэ. Барилгын үйлэдбэриин ашаг үрые, хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ талаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гэhэн эрилтэ «Бурятскагропромстрой» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдтэ (нүхэд Д. Ш. Шагдаров, Ю. М. Молчанов, Г. И. Родионов) Верховно Соведэй саг үргэлжын комисси табиба.

«Улаан-Үдэ хотодо 2-дохи ТЭЦ-эй барилгын ябаса тухай» 1985 оной сентябриин 19-дэ комиссиин баталан абаhан шиидхэбэриие бэелүүлхэ талаар ТЭЦ-эй барилгын управлениин начальник нүхэр Э. А. Лебынцевэй мэдээсэл комиссиин заседани дээрэ мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

МИЛИТАРИС ЯПОНИИЕ БУТА СОХИhООР 41 ЖЭЛЭЙ ОЙ

ХЭЗЭЭДЭШЬЕ МАРТАГДАХАГҮЙ

1945 оной июнь hарада манай 23-дахи, хэлхээ холбооной полк Монголой Арадай Республикын Тамцаг Булаг гэжэ газарта ерээ бэлэй. Тэндэ Забайкалиин фронтын штаб байрлаhан байгаа. Манай полк тэрэниие хангадаг hэн.

Монгол ороной зүүн-урдахи зүг. Хайшаашье хара — сэгээн хүхэ тэнгэри, буурал сагаан дайда. Зунай халуун үдэр шанха орой дээрэhээш шаража байhан наранhаа хоргодохо газаршье олохогүйш.

Түмэн жэлэй туршада шииг нойто үзэнгүй, түмэр шэнгеэр хатуужашаhан газар малтахань угаа бэрхэ бэлэй даа. Оньhон техникэ байхагүй. Заримдаа түмэр хүрзэшье дуталдадаг hэн.

Полкымнай полит-хүдэлмэрилэгшэд ерэжэ, бидэнэртэй хөөрэлдөө үнгэргэдэг байгаа. Тэдэнhээ империалис Япон тухай асуудал олоор hурадаг hэмди. Сэрэгэй иимэ ехэ хүсэн эндэ дэмы сугларнагүй, бэлэдхэлэй хүдэлмэри мүнөө лэ хэгдэнэгүй гэжэ бидэнэр таадаг байгаабди.

Урдань үзэгдөөгүй түйлэй ехэ тулалдаанда hэмна бута сохигдоhон фашис Германи ба Италиин союзник байhан Япон тэрэ үедэ үшөө дайлалдаhаар байгаа. Дай үүсхэгшэдэй тала бариhан энэ гүрэнэй хархис хүсэнүүдые бута сохихо ээлжээн ерэбэ гэжэ бидэ — сэрэгшэд ойлгодог hэмди.

...1904 оной февралиин 9-нэй hүни Япон гүрэн дай хэхэмнай гэжэ мэдээ үгэнгүй Россида добтолон ороо hэн. шуу. Тэрэ hүни Японой флот Порт-Артурта байhан ородой эскадрые добтолоод, тэндэ байhан хоёр броненосец, нэгэ крейсерые ехээр гэмтээhэн юм. Тэрэшэлэн Чемульпо гэжэ портдо байhан крейсер «Варяг» «Кореец» канонеркэ хоёр баhал добтолгодо ороhон юм.

Энэ дайнай юугээр дүүрэhэн тухай бүгэдэндэ мэдээжэ. Экономическа ба социальна талаараа ехэ гээгдэлдэ ороhон хаанта Росси дайнда диилдэжэ, Урда Сахалин, Курильска олтирогуудаа Япондо буляалгаhан гээшэ.

1918—1922 онуудта империалис Япон залуу Совет гүрэндэ оло дахин добтолон орожо, Алас-Дурнын, Амар шадархи, Приморь, Забайкали, Хойто-Сахалин гэхэ мэтэ хизаар нютагуудта амгалан байдал үзүүлдэггүй hэн.

1929 ондо сагаан хитадуудай КВЖД-дэ добтолходо, Япон тэдэниие али болохоор дэмжэhэн юм. Тиихэдэ Японой милитаристнууд манай гүрэндэ хэды харша байhанаа үшөө дахин гэршэлээ.

Тэрэнэйнгээ hүүлдэ, юhэн жэлэй үнгэрсөөд байхада, Японой булимтарагшад манай ороной хүсые дахин туршаад үзэхэ hэдэлгэ хээ hэн. 1938 оной июлиин 29-дэ Японой бүлэг сэрэгшэд Безымянная гэжэ үндэртэ добтолго хээ юм. Японецууд июлиин 30—31-дэ добтолгоёо бүри ехэ хүсэтэйгөөр үргэлжэлүүлээ. Тэдэнэр Хасан нуурай баруун тээхи Безымянная ба Заозерная гэжэ үндэрнүүдые эзэлэн абаха зорилготой байhан юм.

Хасан нуурай шадар байhан манай Улаан Армиин сэрэгшэд добтолон ороhон дайсадтай арбан үдэр шанга тэмсэл хээ. Тиин 1938 оной августын 9-дэ манай баатарлиг армиин сэрэгшэд дээрмэдэн ороhон дайсадые hамна бута сохёод, түрэл оронойнгоо газарhаа намнаhан түүхэтэй.

ХАСАН нуур шадар бута сохигдоhон самурайнууд, манай орондо сэхэ орохоёо зүрхэлэнгүй. Монголой Арадай Республикада эсэргүү ябуулга хэжэ эхилээ юм. МНР-эй зүүн тээхи Халхын-Гол шадар сэрэгэй ехэ хүсэ татажа ерээд, 1939 оной майн 11-дэ тус гүрэндэ добтолго хэжэ эхилээ hэн. Аха дүү монгол арадайнгаа хүндэ байдалда ороходо манай совет орон тэдэнээ орхёогүй, интернациональна уялгаяа дүүргээ.

Японецуудай дээрмэдэн ороhон МНР-эй Халхын-Гол шадар комкор Георгий Константинович Жуковай хүтэлбэри доро совет бүлэг сэрэг эльгээгдээ юм. Совет-монгол сэрэгүүд Халхын-Гол дээрэ эрэлхэг зоригтойгоор хариин дайсадтай тэмсээ hэн. 1939 оной августын 31-дэ Монголой Арадай Республикын газар дайсанай hабарhаа сүлөөлэгдөө бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ милитарис Япон манай оронтой дайгаар орохогүй гэhэн хэлсээ баталhан байбашье, нэгэшье үдэр маниие амар байлгаагүй. Советскэ Союзда добтолон ороходо «Кантокуэн» гэжэ түсэб зохёоhон юм. 1942 оной январиин нэгэнэй байдалаар, Квантун армиин сэрэгүүдэй тоо 1 миллион 100 мянганда хүрэгдэhэн байгаа. Мантай дайлалдажа байhан фашис Германида манай орон тухай нюуса мэдээнүүдые үгэдэг, манда эсэргүү бактериологическа дай хэхэ бэлэдхэл хэдэг байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ японецууд үдэр бүри тооной хилыемнай дайлажа, газар дээгүүрнай тоогүй оло дахин ниидэhэн, манай уhан далайда 178 пароходуудыемнай бариhан, гурбыень шэнгээhэн байха юм.

1945 оной августын 9-дэ квантунска армиин эзэлээд байhан газарта орсходоо Совет Армиин сэрэгшэ бүхэн ямар дайсанай урдаа байhые hайса мэдэхэ байгаа. Эхэ оронойимнай зүүн тээхи Алас-Дурнэ, Забайкалиhаа Ураал хүрэтэр дайда эзэлэн абаха hанаатай манда ходо хоро, тойбо татажа байhан милитарис Японой Квантун армиие бута сохёогүй hаа, зүүн хилэдэмнай амгалан байдал тогтохогүй гэжэ бидэнэр hайса ойлгоhон байгаабди.

Милитарис Япондо эсэргүү дайнай эхилхэhээ хоног урид автомашинанууд дээрэ тодхоогдоhон хэдэн радиостанцинуудтай бидэ Монголой Арадай Республикын Замын Үдэ гэжэ газарта хүрэжэ ерээ бэлэйбди. Эндэ Советскэ Союзай Герой генерал-лейтенант Исса Александрович Плиевэй хүтэлбэри доро морин сэрэгэй оньhожоруулагдамал бүлэг сэрэг байрлаhан байгаа.

Энэ бүлэгэй бүридэлдэ манай 59-дэхи морин сэрэгэй дивизи, 27-дохи мотострелково бригада, танкнуудай, артиллериин болон бусад хэдэн частьнууд, Монголой Арадай Республикын морин сэрэгэй хэдэн дивизи оруулагдаад байба. Бидэнэр — эндэ ерэhэн радистнар тус бүлэгэй штабые хангаха хэлхээ холбооной 282-дохи дивизиондо үгтөө бэлэйбди. Дивизионоймнай командир фашис Германиие даралсаhан, хэдэн орден, медальнуудаар шагнагдаhан подполковник Аникин, бүлэгэй хэлхээ холбооной начальник полковник Закс гэгшэд байhан юм.

МОРИН сэрэгэй оньhожоруулагдамал бүлэг Забайкалиин фронтын сэрэгүүдтэй, хамта дайнай эхилhэн үдэр Дотор Монголой газар руу ороо бэлэй. Эршэтэй шангаар, шадамар бэрхээр добтолhон морин сэрэгшэд Японой сэрэгүүдэй эсэргүүсэлгые ябууд дундаа бута сохижо тараагаад, урагшаа түргэнөөр дабшаа hэн. Тэдэнэр үдэртөө 50—80 километр зай дабадаг байгаа. Морин сэрэгэй түрүүшын бэрхэшээл — элhэн Губиие гаталха хүшэр хүндэ харгы байгаа.

Элhэн Губиие хитад угсаатан «Шамо» (үхэлэй сүл губи) гэжэ нэрлэдэг, тэрэниие хэншье гаталжа шадахагүй гэлсэдэг байгаа бшуу. «Олон жэлэй туршада тэндэ хүнэй хүл хүрөөгүй. Өөрынгөө үхэл бэдэрhэн лэ полкнуудые хүтэлбэрилэгшэ тэрээн руу сэрэгүүдые оруулхаа» гэжэ Маньчжурай сэрэгэй министр Син Жилян хэлэhэн байха юм.

Үнэхөөрөөшье, август hарын нарата үдэр тэндэ хүн, амитанай тэсэхээр бэшэ халуун болодог байгаа hэн. Автомашинануудай түмэр хэрэгсэлнүүд гараар хүрэхөөр бэшэ халашоод байгша hэн. Монгол морид, тэмээн, элжэгэн тэрэ хүндэ замые гаталжа шадаха байшоо бэлэй. Илангаяа уhан ехээр дуталдажа, сэрэгүүдые болон амитадые бэрхэ байдалда оруулаа юм. Японецууд болон хунхузууд худагуудые эбдэжэ, бузарлажа бидэниие бүришье ехээр зобоогоо бэлэй.

Уhанай үнэтэй сэнтэйе, амтатайе одоол тэндэ мэдээ hэм. Эдээ хоолгүй хүн хэдэн хоног яаншьегүй ябажа болохо юм. Харин уhа уугүй, амилха аргагүй халуун газарта үни удаан тэсэхээр бэшэ байгаа бэлэй. Уhанайнгаа хоморхохо бүри, унданшни бүри ехээр хүрэхэ. Унданай ехээр хүрэхэдэ, нюдэншни эреэлжэхэ, гол горходой харагдаха шэнги болошо бэлэй.

Губида орохымнай урда тээ радиостанци бүхэндэ 5—6 канистр уhан үгтэhэн байгаа. Тэрэнээ ехээр гаргалжа болохогүй байгаа бшуу. Юуб гэхэдэ, уhаяа радиостанциингаа автомашинада гамнадаг байгаабди. Ушарынь гэхэдэ, үдэрэй аяма халуунда ябаhан автомашинын радиатор соохи уhан нэгэ хэды болоод лэ бусалжа, уурал болоод дэгдэшэдэг hэн. Уhан үгы гээд, бүлэгэй штабые хэлхээ холбоогүй үлөөжэ яашье болохогүй байгаа бшуу.

Тиимэ хүндэ хүшэр харгыгаар ябажа байха сагтаа ангажа hуларшоод байhан нэгэшье сэрэгшын «Аргамни hалаа, заашье уhа үгыт» гэhэн эрилтэ дуулаагүйб. Энэ совет солдадай Эхэ оронойнгоо табиhан зорилгые бэелүүлхын тула хамаг хүсэ шадалаа, хэрэгтэй болоо hаань, ами наhаяашье үгэхөөр бэлэн байhыень үшөө дахин гэршэлнэ гээшэ.

Морин сэрэгэй оньhожоруулагдамал бүлэгэйхид эдэ бэрхэшээлнүүдые эрэлхэг зоригтойгоор дабажа гараад, августын 16-да Долоннор гэжэ хотые сүлөөлөө hэн. Тиигээд саашанхи зорилгонуудаа бэелүүлжэ эхилээ. Тэрэнь юун байгааб гэбэл: Калган болон Хитадай агууехэ хана шадархи Жэхэ хотонуудые сүлөөлхэ даабари үгтэhэн байгаа.

Калган хото шадар угаа хүндэ байлдаан болоо юм. Энэ хотые тойруулан, түмэр бетон бүхэлэлгэ баригдаhан байгаа. Тэрэ бүхэлэлгые мэдүүлхэгүйн тула японецууд тэндэ хүдэлэгшэдые бараниень хюдажа, газар доро булаhан юм. Полковник Дорожинскын командалжа байhан 27-дохи оньhожоруулагдамал бригадын, полковник Д. Нянтайсүрэнэй командалдаг бригадын монгол сэрэгүүд шанга тэмсэл хэжэ, тэрэ бүхэлэлгые бута сохижо, августын 20—21-нэй hүни Калган хотые сүлөөлөө hэн.

ХИНГАН гэжэ хада манай сэрэгшэдэй хоёрдохи шалгалтань болоо бэлэй. Милитарис Японой армиин сэрэгэй командовани эндэ манай сэрэгтэ шанга сохилто үгэхөөр ехэ бэлэдхэл хэhэн байгаа. Хэды тиигэбэшье hаань, совет болон Монголой эрэлхэг зоригтой сэрэгшэд энэшье бэрхэшээлые дабажа шадаа h[...] Тэдэнэр бүхы оньhон техн[...]кэ, танк, үхэр буунуудаа га[...] дээрэ гэхээр үргэн, урагша[...] дабшажа, Хинганай үндэр да[...]баае гаталаа гэжэ омогорхо[...] тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ.

Жэхэ хотодо ехэ шанга тулалдаан болохоор hэн. Юуб гэхэдэ, японецуудай гол хүсэн болохо 44-дэхи армиин штаб тэндэ байрлаhан байгаа. Хүндэ байлдаае зайсуулжа, хүнүүдэй шуhа ехээр адхуулхагүй зорилготойгоор бүлэгэй командалагша И. А. Плиев нэгэ генералые, автомадуудтай хэдэн солдадуудтайгаар гарнизоной начальник генерал Хонгатай гээшэдэ эльгээгээ юм. Манай генерал Японой генералда иигэжэ хэлээ гэхэ:

— Таанарые манай сэрэгүүд хүреэлжэрхинхэй. Мүнөө хүнүүдэй шуhа адхуулхань дэмы. Бүхы гарнизоноороо бээ тушаагты, бүгэдынтнай ами наhанда хоро хүргэхэгүйбди. Арсабалтнай, манай сэрэгшэд мэнэ гэhээр гарнизондотнай добтолхонь.

Дайнай эхилхэhээ хойшо Совет Армиин хүсые хоёр нюдөөрөө хараhан, хэрэг дээрэнь амсаhан генерал Хонгатай, эдэнтэй тэмсэхэ гээшэ дэмы гэжэ ойлгоод, нэгэшье буугай абяа гаргангүй, бүхы сэрэгүүдээ тушааhан юм.

Тиин морин сэрэгэй оньhожоруулагдамал бүлэгэй урда табигдаhан дайшалхы даабари саг болзортоо, амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ бэлэй. Тус бүлэгые шадамар бэрхээр, эрэлхэг зоригтойгоор толгойлhоной, Японой сэрэгүүдэй олон частьнуудые бута сохиhоной, элhэн Губи, Хинган хадые дабажа, Долоннор, Калган, Жэхэ хотонуудые сүлөөлhэнэй, мүн ударидалга дороо ябаhан сэрэгүүдээ ехэ гээлтэ хоролтодо оруулангүй сахиhанай түлөө Советскэ Союзай Герой генерал-лейтенант Исса Александрович Плиев Советскэ Союзай Геройн хоёрдохи Алтан Одондо хүртэhэн юм. Суута генерал баhал Монголой Арадай Республикын Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй болонхой hэн.

Морин сэрэгэй оньhожоруулагдамал бүлэгэй гаталhан дайшалхы зам — манай Совет Армиин хүсэ шадалые, шадамар бэрхые гэршэлhэн нэгэ баримта болоно. Аха дүү совет-монгол арминуудай сэрэгшэдэй гаргаhан энэ баатаршалга хэзээдэшье мартагдахагүй.

1945 оной сентябриин 3-да милитарис Японой генералнууд бээ тушаажа, дэлхэйн хоёрдохи дайн дүүрээ бэлэй.

Ц. СУБАНОВ,
дайнай болон ажалай ветеран.

МОСКВА. 1. Танигдаагүй солдадай хүүр. 2. Дайнай ветеранууд Танигдаагүй солдадай хүүртэ ерэжэ, хатуу байлдаануудта унаhан нүхэдэйнгөө дурасхаалые ёhолон хүндэлдэг.
ТАСС-ай фотохронико.

ШЭНЭ НОМУУД

Буряадай номой хэблэл Н. А. Худугуевай «Үүсхэлэй хүсэтэ далинууд» гэжэ брошюра хэблэн гаргаба. Стахановска хүдэлөөнэй 50 жэлэй ойдо тэрэ зорюулагданхай. Автор КПСС-эй Буряадай обкомой партийна архивай документнүүдтэ үндэhэлэн, энэ хүдэлөөнэй Буряад орондо дэлгэрhэн, хүгжэhэн тухай хөөрэнэ.

Он жэлнүүдэй ошохо тума стахановска хүдэлөөнэй эхи табигшадай, тэрээндэ хабаадагшадай ажалай баатаршалга бүри гайхамшагтайгаар бидэндэ үзэгдэнэ гэжэ автор тодорхойлно.

* * *

«Түрүү дүй дүршэл: шэнжэлэ, хэрэглэ!» гэhэн серидэ И. Г. Григорьевой «Бидэ хамтын подряд бариматалнабди» гэhэн брошюра хэблэгдэбэ. Энэ номой автор — Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг механизаторнуудай бригадын хүтэлбэрилэгшэ, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй габьяата механизатор Иван Георгиевич Григорьев.

Хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ эхилhэнэй hүүлээр тэрэнэй бригадын ажалай бүтээсэ хараа байса дээшэлhэн, бүтээhэн ажалайнь шанар hайжарhан байна. Эдэ бүгэдын ашаар бригада ороохо тушааха арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие үлүүлэн дүүргээ. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр тус бригада РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын вымпелээр шагнагдаhан, мүн бүхы үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада районой тракторно-таряан ажалай бригадануудай дунда түрүү hуури эзэлhээр байгаа.

И. Г. Григорьев ном соогоо хамтын подрядай гурим бариматалан хүдэлhэн механизаторнуудай коллективэй дүй дүршэл тухай хөөрэнэ.

* * *

Һаяхана Буряадай номой хэблэлдэ А. Ф. Покацкиин «Ажалай журам бэхижүүлхэ болон архидалгатай тэмсэхэ талаар хуулита хэмжээнүүд» гэжэ ном гараба. Номой автор — Буряадай АССР-эй юстициин министр А. Ф. Покацкий захиргаанай органуудай материалнуудые үргэнөөр хэрэглэн, республика дотор ябуулагдажа байгаа архидалгатай тэмсэлые харуулна. Ажалай, захиргаанай, гражданска болон уголовно хуули ёhын хэмжээнүүдые хэрэглэлгэдэ автор гол анхаралаа хандуулна. Һогтуугаар хуули эбдэhэн эрхэтэндэ олониитын үзүүлдэг нүлөөн тухай асуудалда автор мүн лэ бага бэшэ анхарал хандуулhан байна.

Архидалгые hэргылхэ хүдэлмэриин дүй дүршэл ном соо согсологдонхой.

Номой оршол парти болон правительствын тогтоолнууд тухай, хуули гаргалгын документнүүдтэ оруулагдаhан хубилалтанууд тухай тодорхойгоор ойлгуулха, мүн ажалай журам бэхижүүлхэ, архидалгатай тэмсэхэ шэглэлтэй хүдэлмэриин дүй дүршэлөөр олониитын эмхинүүдые, предприяти, эмхи зургаануудай захиргаануудые зэбсэгжүүлхэ гэhэн зорилго табигдана.

* * *

М. С. Иванов, В. У. Хальбаев гэгшэдэй бэшэhэн «Адуу үсхэбэрилгэ — мяха үйлэдбэрилгын нөөсэ арга» гэhэн брошюра hаяхан Буряадай номой хэблэлhээ барлагдан гараба. Авторнууд энэ ном соогоо адуу моридые олоор үсхэбэрилжэ, адуунай тарган мяха ехээр үйлэдбэрилхэ арга боломжонууд тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэhэн байна. Манай республикада адуу моридые олоор үсхэбэрилжэ, бага гаргашатайгаар hайн шанартай мяха абажа бэлэдхэхэ арга боломжо бии юм. Брошюрын авторнууд мүнөө үедэ Буряад орондо адуу үсхэбэрилгые шэнжэлэн харуулхадаа, ажахынуудта ашаг шэмэ ехэтэй адуу моридые үсхэбэрилхэ тусхай фермэнүүдые байгуулха тухай hанамжаяа дурадхана. Гадна олзотой энэ hалбари улам хүгжөөхөөр түрүү технологи тухай эндэ дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнхэй. Мүн авторнууд адуушадай ажалай түлбэри, эмхидхэл, урмашуулга тухай туhатай зүбшэл үгэнэ. Энэ ном гол түлэб адуушадай, ажахынуудай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдэй уншагшада hонирхомоор байха.

А. СОДНОМОВ.

ТАСС ХИЛЫН СААНАhАА

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

УЛААН-БААТАР. «Ядерна дайнай аюулые буруушаан, бата эб найрамдалай түлөө тэмсэе» гэhэн уряа доро хүнүүдэй гар табюулха ниитэ национальна ябуулга Монгол арадай орондо эхилээ. Эб найрамдалай уласхоорондын жэлэй hүлдэ тэмдэг болохо гулабхаа зураатай хуудаhанууд дээрэ Улаан-Баатарай болон Эрдэнэтын предприятинуудай эрхим ажалшад, мүнөө үедэ баян ургаса хуряажа байhан Сэлэнгын аймагай госхозуудай механизаторнууд ...

КОНФЕРЕНЦИ ТҮГЭСЭБЭ

НЬЮ-ЙОРК. Амгалан тайбан байдалай, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые яаралтайгаар бүтээлгые болюулхын түлөө тэмсэлээ эдэбхижүүлхыень уряалка. Америкын Стоу городто (Вермонт штат) боложо дүүрэhэн американ-совет залуушуулай II конференцидэ хабаадагшад СССР-эй болон США-гай хүбүүд, басагадта хандаба.

Ядерна али бухы тэhэрэлгэнүүдые гансал өөрынгөө талаhаа болюулха болзорые hунааха гэhэн Советскэ Союзай шиидхэбэриие hайшаанабди гээд, тэдэнэрэй баталан абаhан хамтын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Энэ алхам тон шухала үдха шанартай гээд тэмдэглэгдэнэ. Хэрбээ США-гай совет үүсхэлые дэмжээ гээшэ hаань, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үрдилдэн бүтээлгые болюулха бодото арга боломжонууд бии болохо байгаа.

[illegible] шад олохон асуудалнуудаар нэгэн адли hанал бодолтой гэжэ манай конференци харуулаа. Энэмнай ямар удхатайб гэбэл, ядерна дайнай аюулда эсэргүүсэн хамтааран тэмсэжэ шадаха байна бшуубди, — гэжэ түгэсхэлэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Американ-совет хани барисаанай национальна соведэй координатор Барбара Макух онсолон тэмдэглэбэ.

ХАРИЛСАА ХОЛБООН АМЖАЛТАТАЙГААР ХҮГЖӨӨГДЭНЭ

МОНТЕВИДЕО. Уругвайн болон СССР-эй хоорондо дипломатическа харилсаа холбооной тогтоогдоhоор 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаан уругвай-совет хани барисаата харилсаа холбооной улам бэхижэжэ байhые тодоор харуулба. Сенаторнууд, элдэб политическэ партинуудай, ниитын эмхинүүдэй, соёлой болон эрдэм ухаанай элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, тэрэ тоодо Уругвайн Компартиин ЦК-гай Генеральна секретарь Родней Арисменди баярай суглаанда хабаадалсаа. СССР Уругвай хоёрой хоорондохи холбоон амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ, уласхоорондын эгээл шухала асуудалнуудаар хоёр ороной хараа бодол адли байна гээд, үгэ хэлэhэн хүнүүд тэмдэглээ.

ХЭБЛЭЛЭЙ ОРГАНОЙ hАЙНДЭР

ВЕНЭ. Австриин Коммунис партиин хэблэлэй дайшалхы орган болохо «Фольксштимме» газетын hайндэр эндэ тэмдэглэгдэбэ. Буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээлгые буруушаалгын ядерна туршалгануудые болюулхын ба ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые усадхахын, ажалшадай эрхэнүүдэй түлөө тэмсэлэй туг доро тэрэ тэмдэглэгдэбэ. Хоёр үдэрэй туршада Австриин ниислэлэй түбэй Пратер гэhэн парк соо политическэ үгэ булиалдаанууд болон концертнүүд, спортын мүрысөөнүүд болоо, аха дүү партинуудай газетнүүдэй түлөөлэгшэд hайндэртэ хабаадалсаа.

ДЕЛИ. Ядерна тэhэрэлгэнүүдые гансал өөрынгөө талаhаа болюулха болзорые hунааха гэhэн Советскэ Союзай шиидхэбэри найдуулмаар алхам болоно гээд, бүлэглэлдэ хабаададаггүй гүрэнүүдэй хүдэлөөнэй түрүүлэгшэ, Индиин премьер-министр Раджив Ганди ПТИ гэhэн Индиин мэдээсэлэй агентстводо интервью үгэхэдөө мэдүүлбэ. Холбоото Штадууд болон ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэй бусад гүрэнүүд совет мораториие дэмжэхэ ёhотой гэжэ эб найрамдалые хүсэдэг бүхы оронууд тоолоно. Мексикэдэ үнгэргэгдэhэн «Делиин зургаанай» оронуудай уулзалга дээрэ мораториие сахихын хойноhоо хиналта тогтоохо талаар хэмжээнүүд тухай дурадхалнууд тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ туhа нэмэри болоно. Эдэ дурадхалнууд шухала хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ эрхэ нүхэсэл байгуулна гээд, Раджив Ганди заагаа.

РАДЖИВ ГАНДИИН МЭДҮҮЛГЭ

Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүдэй болон правительствонуудай толгойлогшонорой Хараредэ нээгдэhэн VIII конференциин зорилгонууд тушаа тогтоходоо, эб найрамдалай түлөө, түби дэлхэй дээрэхи шахардуу байдалай гуламтануудые усадхахын түлөө, Африка түбиин урда хубида расис засаг захиргаанай зохилолгые болюулхын түлөө арадуудай тэмсэлые эдэбхижүүлгэдэ энэ хуралдаан туhа нэмэри болохо юм гээд, тэрэ онсолбо.

ПРОВИНЦИНУУДАЙ ПАРТКОНФЕРЕНЦИНУУД

АДЕН. Йеменэй социалис партида ниитэ-партийна конференцидэ бэлэдхэлэй үндэhөөр Шабва болон Абьян провинцинуудта партийна организацинуудай конференцинууд хүдэлмэреэ эхилбэ. Тэдээндэ хабаадагшад провинцинуудай парторганизацинуудай хүдэлмэри тухай тоосоонуудые шагнаха, ЙСП-гэй үзэл сурталай болон экономическа ажал ябуулгада хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байна.

Эб найрамдалай хэшээлээр һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ

«ХОДОДОО НАРАН БАЙГ ЛЭ!»

—Эжы, өө эжы! Би мүнөө жэл Алешотой дахинаа һуухагүйб. Тэрэ намһаа буулгадаг...

—Теэд өөрөө бэшэ гэхээ яанаш? Юумэ ойлгоогүй хадань, туһалхадаш яагаа юм?

—Би тэрээндэ туһалхагүйб. Үһэнһөөм татадаг юм гүбэ...

—Лена-а, би шамда иимэ нэгэ юумэ хэлэһүү...

Урдамни яаралтайгаар гэшхэлһэн эхэ басаган хоёр үйлсөөр баруун тээшээ годиршобо. Гартаа томо гэгшын баглаа сэсэг бариһан, толгойдоо баһал ехэнүүд һабхагтай, арба хүрөөдүй аабагархан басаган эжыһээнь туһатайхан һургаал абахань хаш. Үнэн нүхэсэл гээшэ ямар байха ёһотойб гэжэ эдирхэн Ленэдэ эжынь ойлгуулхал байха. Сентябриин 1-нэй сэлмэгхэн үглөөгүүр эгээл түрэл дүтэ хүнэйнгөө хэлэһэн үгые басаганай мартахагүйнь сохом лэ.

Тэдэ хоёртол, эжынэрээ, абанараа хүтэлһэн багашуул, хоёр-гурбаараа хүтэрэлдэһэн аха классуудай һурагшад харгыдам олон дайралдана. Хотын түбтэ оршодог 2-дохи дунда һургуулида хүрэжэ ошоходом, ойро-тойронхи үйлсэ, гудамжануудаар үхибүүд. түрэлхид субажал ябаа һэн.

...Үглөөнэй 10 саг. һургуулиин спортивна талмай. «Хороожо. нэмээжэ, хөөрхэн багашуулые өөгшөөжэ һургадаг» һургуули тухай хүхюун дуун зэдэлнэ. Үхибүүд сэсэгүүдые олоор асарһан гээшэнь! Хүн бүхэнэйнь баглаатай. Улаан, хүхэ, шара, сагаан сэсэгүүдэй ёһотойл далай миралзана. һайндэрэйхеэр хубсалһан хүүгэд өөһэдөөшье һайхан дэльбэтэй сэсэгхэнүүд мэтэ, гар гарнуудаа барилсан, жэгдэ жагсана. Түрэлхидынь зүрхөө хөөрэнги, үе-үе болоод лэ, үхибүүдтээ дүтэлжэ, һамбай, һабхагуудыень заһаха юм.

— Жэгдэ зогсогты! һургуулиин комсомолой организациин, мүн Советскэ Союзай Герой Александр Матросовой нэрэмжэтэ пионернүүдэй дружинын тугуудые оруулха! — гэһэн захиралта дуулдажа, горн, барабануудай абяан доро үхибүүдэй нангилан абажа ябадаг тугууд оруулагдаба. 2-дохи дунда һургуулиин директор. Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша В. И. Корытов бүхы суглараһадта амаршалгын үгэнүүдээр хандажа, һайндэрэй эгээл хүндэтэй айлшадые — 1-дэхи «А», «Б», «В» классуудай бишыхан шабинарые жагсаалда байраа эзэлхыень уриба. Тэдэнэр томоотойхоноор, хоёр-хоёроороо хүтэрэлдэн гаража ерэнэд...

— Хүндэтэ үхибүүд! Арюухан сэлмэг энэ үдэрые мартахагүйт гэжэ найданаб, — гэжэ Виталий Иванович үгэеэ үргэлжэлүүлнэ. — Үнгэрһэн жэлдэ таанад амжалтатай хүдэлжэ гарабат. һуралсал гээшэ баһал хүндэтэй ажал шуу даа. һурагшадаймнай тэн хахадынь «4» ба «5» сэгнэлтэнүүдтэйгээр, 100-гаад үхибүүд гансал эрхим сэгнэлтэнүүдтэйгээр һуража гараа. Арбадахияа дүүргэһэн 4 бэрхэшүүлдэ мүнгэн медальнууд барюулагдаа гэжэ тандаа омогорхон дуулгаһуу. Зунайнгаа амаралтын үедэ нилээд олон һурагшад ниитэдэ туһатай ажал хээ. Мүнөө 8-дахида ороһон һурагшадые бүгэдын альга ташалгаар амаршалая! Онохойн совхозой. полинууд дээрэ эдэнэрнай ехэ ажал хээ. Бүхыдөө һургуулимнай зунай үедэхи ажалайнгаа дүнгүүдээр Советскэ район дотор хоёрдохи һуурида гараһан байна.

...Альга ташалган нэрьешэбэ. Зүб даа. хүүгэд баярлангүй яахаб! Юрэнхыдөө 2-дохи һургуулида үхибүүдые ажалда дүршүүлхэ талаар горитой ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Базова предприяти болохо судна бүтээлгын заводто эдэнэр 20 хүнэй хүдэлхэ газартай болонхой. Мүн «Бурятгеология» нэгэдэлтэй ажалай холсээн баталагдаһаар үнинэй, аха классуудай һурагшадай хэрэ ажал тэндэ бии гэсэшэ. Харин 8-дахиин үхибүүд һуралсалай-үйлэдбэриин комбинадта 9 янзын мэргэжэл шудалха эрхэтэй. һуралсалайнгаа үедэ долоон хоногтоо нэгэ удаа, зунай сагта һарые һаралан, үхибүүд үйлэдбэридэ хүдэлнэ, ажалай дүй дүршэлтэй болоно. Харин мүнөө тэдэнэр бүхэли жэл соо хэһэн ажалайнгаа дүнгүүдые соносожо, онсо шалгарһан нүхэдөө амаршалжа байна ха юм. Түймэр сарагшадай отряд, сандружинын эдир гэшүүд, «Номууд — пионернүүдэй жагсаалда» гэһэн конкурс-харалгада илагшад шагнагдаба. Эдэ бүгэдые анха түрүүшынхиеэ һайндэрэй жагсаалда хабаадажа байһан балшар багахан нэгэдэхиинхид гайхан хаража зогсохо юм. Удангүй тэдэнэйшье ээлжээн болобо. «Улаан-Үдэ хотын Сүхэ-Баатарай нэрэмжэтэ үйлсэдэ оршодог 2-дохи дунда һургуулиин һурагшад болоһон эдир эрхэтэдтэ» гэһэн тэмдэгтэй паспортнуудые 1-дэхи класс бүхэндэ һургуулиин завуч, арадай гэгээрэлэй отличник К. И. Солянникова барюулба. Бүхы нэгэдэхинэй нэрэ, обогууд баярай оршон байдалда, шангаар уншагдаа. Хэн үхибүүнэй энэ һургуулиин шаби боложо ерэһые булта мэдэжэ абаг лэ!

һүүлээрнь Оля, Маша, Саша гурбан—булта нэгэдэхи класста һураха үхибүүд—амаршалгын шүлэгүүдые тоб байса уншаа. Үхибүүдэй ехэ нүхэр, багшын ажалай, пионернүүдэй хүдэлөөнэй ветеран А. С. Плужникова суглараһан зондо амаршалгын халуун үгэнүүдые хэлээ. «Совет арадаймнай ажабайдалда габшагай ехэ хубилалтанууд боложо байгаа сагта таанар, үхибүүд, эрхимээр һураха ёһотойт. Танай һайн сэгнэлтэнүүд—Эхэ ороноймнай баяр, ерээдүйдөө найдалга мүн. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэдэй зэргэдэ дабшана гээшэт. Энээн тухай хододоо һанажа ябагты. Үзэгдөөгүй һайхан сагта, үльгэрэй һайхан орондо ажаһууһан таанар бүмбэрсэг дэлхэйнгээ ерээдүйе шиидхэлсэхэ хубитайт»,— гэжэ Анна Семеновна Плужникова эдир үетэндэ захиһан байна. Мүнөө зун 70 наһаяа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, хүүгэд Анна Семеновнае халуунаар амаршалаа, тэбэреэр дүүрэн сэсэгүүдые барюулаа.

Удаань һайндэрэй айлшадта үгэ үгтэбэ. КПСС-эй Советскэ райкомой инструктор А. Г. Дармаев һурагшадые, түрэлхидые. багшанарые Эрдэм мэдэсын һайндэроор, Эб найрамдалай үдэрөөр амаршалһанайнгаа һүүлээр Эб найрамдалай совет жасын комитедэй үмэнэһөө ерэһэн Хүндэлэлэй грамотые үхибүүдтэ дамжуулба. Дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые сат үргэлжэ оруулжа байдаг хадань үхибүүдые иигэжэ урмашуулба ха юм. Тэдэнэр булта баярлаһаншье, гайхаһаншье хэбэртэйнүүд зогсоно.

һургуулиин шефүүдэй зүгһөө судна бүтээлгын заводой ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь М. Горелова, «Комсомольская правда» гэжэ агитпоездын түлөөлэгшэ —дайнай ветеран, 7-дохи антарктическа экспедициин гэшүүн Ю. В. Аксенов гэгшэд үхибүүдые амаршалаа.

...Түрүүшын хонхо жэнгиршэбэ. Тэрэниие бариһан Слава хүбүүн олон зонһоо бэшүүрхэбэ янзатай, 9-дэхи классай һурагша, һургуулиин комсомолой комитедэй секретарь Лена Игумнова тэрээн туһаламжа эриһэншүүгээр хараад абана. Теэд уданшьегүй гарай хонхын шэнгэхэн дууе һургуулиин ехэ хонхо дэмжэжэ, үхибүүд һургуули руугаа яараба.

«А-мар-шал-наб-ди! А-мар-шал-наб-ди!» гэлдэн үхибүүд гэшхүүрэй хоёр хажуугаар зогсожо, нэгэдэхинийе класстань үдэшэбэ. Нэгэдэхи «А» классайхидые дахажа, эгээл түрүүшын хэшээлдэнь оробоб. Багшын ажалай ветеран Тамара Михайловна Бородина аяар хэдыдэхиеэ 1-дэхи класс абажа байгаашье һаа, сэдьхэлээ ехэл хүдэлнэ хэбэртэй.

— Үхибүүд, хайратануудни... Нэн түрүүн танилсая. Би Тамара Михайловна гэжэ нэрэтэйб. Багшатнай гээшэб. Таниие уншажа, бэшэжэ һургахаб. Хэнтнай үзэг мэдэхэб, гараа үргэгтылши... Оһоо, ямар олон гар үргэгдэшэбэ гээшэб! Тиигэ һаа, эндэ юун гэжэ бэшээтэйб? Энэ хэн бэ?...

— Вла-ди-мир Иль-ич...

— Ленин!

— Бэрхэнүүдта! Еһоор бэрхэнүүд гээшэт. Энэ самбар дээрэ юун гэжэ бэшээтэйб? Ходо-доо на-ран байг лэ. Зүб гү? Зүб, Лена, бэрхэш!

Иигэжэ үхибүүдэй наһанда эгээл түрүүшын, тиимэһээ хэзээдэшье мартагдахагүй нангин хэшээл эхилбэ. Эб найрамдалай хэшээл гэжэ тэрэ дэмы нэрлэгдээгүй. Ашата Ленинэй һургаал захяанууд тухай, Эхэ оронойнгоо Үндэһэн Хуули тухай, эб найрамдалай түлөө бүхы дэлхэй дээрэ ябуулагдажа байһан тэмсэл тухай үхибүүд мэдэжэ абаба. һэмбэн шарахан толгойтой Денис Бутуханов, хотируулга хоёр гээгэтэй Инна Митупова, угаа томоотой Миша Бальжинимаев түрүүтэй 1-дэхи «А» классайхид бэлэг абаһан «Үзэглэлнүүдээ» хаража, хэшээлдээ анхаралтай һууга.

...Классайнь үүдые аргааханаар хаажа, коридор соогуур саашалха үедэм, үхибүүдэй хонгёохон хоолойнуудай хүлеэгдээгүй хүсэтэйгөөр дуу татахань дуулдаба:

Хододоо би байһуулби!
Хододоо сэлмэг байг лэ,
Хододоо эжы байг лэ,
Хододоо байһуулби!

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА.

«Буряад орон—86»
гэһэн фотоконкурс

П. БУРМАКИН. «ВОЖАТА».

һАЙНААР АМАРАА

Хурамхаанай районой Бархanай дунда һургуулиин ажалай болон амаралтын «Юность» лагериин эдир огородшодой ээлжээтэ хаһа дүүрэбэ. Тус лагерьта амарагшад огородой ургамалнуудые үһалжа, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэжэ, буртаг ногооень усадхахаһаа гадна хүхюун сэнгэлигээр амараа. Зундаа эндэ амарһан бүлэг һурагшад 2 центнер үгэрсэ, 40 гаран килограмм редис болон бусад овощ суглуулжа, колхозой складта, тосхонойнгоо столоводо тушааһан байна.

һурагшад дүршэлтэй бэрхэ хүмүүжүүлэгшэд Р. Э. Гармаева, Д. А. Яковлева гэгшэдэй хүтэлбэри доро хизаар ороноо шэнжэлгын аяншалга хэһэн, шатар болон даамаар мүрысөө үнгэргэһэн байха юм.

Б. ДОНДУПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ҮХИБҮҮД, АНХАРАЛТАЙ ЯБЫТ!

Үргэн ехэ Эхэ ороноймнай алишье һуурин тосхондо ажаһуудаг үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, тэдэниие һургаха талаар бүхы арга боломжонууд бии. Шаг шуугаатай, хододоо хүхюун, энеэдэ зугаа элбэгтэй эдэнэрые харахада, хэды гоё, һанаан сэдьхэлдэ тэнюун байдаг гээшэб! Зүгөөр үхибүүнэй гэнэ усалда ороходо, гэр бүлэдэ, һургуулида ехэ гай гашуудалай болодогынь хүн бүхэндэ мэдээжэ юм бээз. Иимэ муу муухай ушар юундэ үзэгдэнэб гэхэдэ, үхибүүд, өөһэдөө эндэ зэмэтэй. Эдэнэр харгы хүндэлэн гарахадаа гү, али харгын дүрим хүсэд мэдэхэгүй дээрэһээ усалда ороно ха юм.

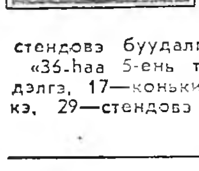
Байгша оной долоон һарын туршада харгын транспортна аюулда аяар зуугаад үхибүүд ороһон байба. Үхибүүдэй диилэнхи олониинь тэмдэггүй газараар харгы хүндэлэн үнгэрхэдөө, мүн дүтэ ерэжэ ябаһан транспортын урдуур гүйлдэжэ гарахадаа гү, али харгын захада наадажа байһаар машинада дайруулһан байха юм. Яруунын районой Эгэтын-Адагай дунда һургуулиин 3-дахи классай һурагша Хамиль Валеев дүтэлжэ ябаһан машинын урдуур гүйжэ гаранаб гэхэдээ, дайруулжа, хүндөөр гэмтээ. Мүн зургаатай Сережа хүбүүн тэмдэггүй газараар харгы хүндэлэн үнгэрхэдөө, баһал машинада дайруулаа бшуу. Иимэ жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, олон. Эдэ бүгэдэ тоо, баримтануудые юундэ дурдаабибди гэхэдэ, эндэ бидэнэр гэмтэй гээшэбди. Бидэнэр гэр бүлэдөө, үхибүүдэйнгээ дунда ойлгуулламжын, һэргылэмжын хүдэлмэри багаар ябуулна. Үхибүүдтэйгээ хөөрэлдэнэгүй гээшэбди. һургуулида ороһон үхибүүдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри таһалгаряагүй ябуулжа байха нангин уялгадаа багшанар хайша хэрэгээр хандана. Жэшээнь, Советскэ районой 2-дохи, 3-дахи, 8-дахи, 33-дахи, 37-дохи һургуулинуудта харгы дээрэ аюул сэхиха тусхай булан үгы байба. Мүн Октябрьска, Железнодорожно районуудай 12-дохи, 15-дахи, 22-дохи, 46-дахи һургуулинуудта һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулагдана гэжэ гүрэнэй автоинспекциин болон һургуулинуудай городской комиссиин шалгалтанууд харуулаа. Дээрэ дурсагдаһан городой һургуулинуудта үхибүүдые һургаха автотранспортын талмайханууд түхеэрэгдээгүй гэжэ мүн лэ шалгалта элирүүлбэ. Республикын гэгээрэлэй министрэй захиралтын ёһоор тиимэ талмайнууд республикын һургуули бүхэндэ баригдаха ёһотой юм. Мүн 1986 оной январиин 1-һээ 1987 оной январиин 1 болотор «Харгын дүрим сахи, мэдэ!» гэһэн уряа доро һургуули бүхэндэ харалга-конкурс үнгэргэгдэхөөр соносхогдоһон юм. Зүгөөр эдэ хэмжээ ябуулга алишье һургуулида үнгэргэгдөөгүй байһаниинь гайхалтай.

Тэрэшэлэн һургуулинууд болон пионернүүдэй байшангуудта харгын дүрим сахихаар бии болгогдоһон эдир инспекторнүүдэй отрядай хүдэлмэридэ анхарал багаар хандуулагдана. Эдэнэр лэ һурагшадай дунда харгын дүрим сахиха талаар ябуулагдадаг хэмжээ ябуулгада һаналаа хандуулха, һургуули бүхэндэ кабинет, булангуудые эмхидхэхэ, мүн эдир инспекторнүүдэй отрядуудые байгуулха уялгатай ха юм. Энэ шухала хэрэгтэ городой арадай гэгээрэлэй таһагууд, һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд горитой нүлөө үзүүлнэгүй гэхэдэ, алдуу болохогүй. һүүлэй арба гаран жэлэй туршада город болон республика дотор үхибүүдэй гэнэ усалда орохо ябадал олошороо бшуу.

Нүхэдүүд! Балшар жаахан үхибүүдэйнгээ хододоо хүхюун, элүүр энхэ ябахын тула харгын дүрим наринаар сахидаг болохын хойноһоо үдэр бүри оролдожо, хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын хүдэлмэри таһалгаряагүй ябуулжа байха нангин уялгадаа харюусалгатайгаар хандадаг болоёл!

Т. ГУЛГЕНОВА,
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень таахa» ба «36-һаа 5-ень таахa». «Спортлотонуудай» 1986 оной августын 30-да В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Түбэй стадионой «Дружба» гэжэ спортивна зал соо үнгэргэгдэһэн 35-дахи тираж.

«45-һаа 6-ень таахa»: 3—бобслей, 11—волейбол, 13—хадаһаа санаар һолжоролгын спорт, 20 — далбагата спорт, 29—стендовэ буудалга, 34—ногоон дээрэ наадагдадаг хоккей.

«36-һаа 5-ень таахa»: 15 — байдарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ, 17—конькигаар урилдалгын спорт, 18—хүнгэн атлетикэ, 29—стендовэ буудалга, 30—хүндэ атлетикэ.

(ТАСС).

Совет спортын эрхим түлөөлэгшэд

САЛМАН ХАСИМИКОВ БАРИЛДААНАЙ ХИБЭС ДЭЭРЭ, ГЭРТЭЭ

Тэрэ Хойто-Кавказда, Чечено-Ингушай автономито республикада түрэжэ, урган ехэ болоһон байгаа. Тэрэнэй ниислэл — Грозный хото үни холын спортивна ёһо заншалтай юм. 16 наһатайһаа Салман городой барилдаанай һургуулида ерээ һэн. Энээнэй урда тээ тэрэ яһала амжалтатайгаар хүнгэн атлетикэ эрхилһэн байгаа. Гэбэшье энээндэ дурагүйдэбэ. Эдир хүбүүнэй аяар 48 метртэ копье шададаг байһан дээрэһээ тэрэ ехэ амжалта түйлаха гэжэ мэргэжэлтэд тоолодог бэлэй.

Салман һорилгодо ерээд, үхибүүдһээ иигэжэ асууба: «Эндэ хэн эгээл эрхим бэрхэ тренер бэ?» Тэрэндэ иигэжэ харюусаба: «Тээ тэрэ хибэс дээрэ байна. Дэги Багаев».

Багаев иигэжэ мэдүүлбэ: «Абажа шадахагүйб, хүнүүд олон. Өөрөсшье харана ха юмши даа — эрьелдэхэшье газар үгы».

Москвада фигурна халтиралгын һургуулида орохын аргагүй байһандал адли, Кавказай хадата республикануудта барилдаанай секцидэ орохо гээшэ айхабтар хүндэ хүшэр юм. Бүхы шахуу хүбүүд барилдаанай хибэс дээрэ гаража, хаба шадалаа туршахые оролдодог.

Үглөөдэрынь Хасимиков дахинаа ерээд, хубсаһаяа һэлгэжэ, бусад хүбүүдтэй хамта зогсоһон байгаа. Багаев сухалдабашье, энэ хүбүүнһээ бэрхэ барилдаашан урган гарахадаашье болохо гэжэ ойлгоһон дээрэһээ бэеэ гартаа бариба. Ушарынь юуб гэхэдэ, тэрэ айхабтар үсэд нэтэрүү, урдаа табиһан зорилгодоо хүрэхые оролдодог һэн.

Дэги Багаев хадаа дүрэ буляалдалгын барилдаагаар эгээл элитэ ехэ тренернүүдэй нэгэниинь болоно. Салманһаа гадна, тэрэ спортын энэ зүйлөөр бэлигтэй бэрхэ олохон мастернуудые, тэрэ тоодо дэлхэйн чемпионууд Асланбек Бисултановые, Хасан Орцуевые һурган хүмүүжүүлһэн байха юм.

Хасимиковые һурган хүмүүжүүлхэ гээшэ юрын хэрэг бэшэ байба. Ушарынь гэхэдэ, тэдэнэр хоюулаа түргэн зантайнууд һэн. Бэлэхэнээр гомдохо. Үе-үе болоод лэ хахасаха түйлдаа хүрэдэг байгаа. Гэбэшье мүрысөөнүүдтэ уулзахадаа, яһала халуун дулаанаар уулзадаг бэлэй. Тренер һурагша хоёр.

Залуушуулай дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар дэлхэйн хоёр дахин чемпион болоһон Салман Хасимиков 1974 ондо оронойэрэшүүлэй дунда оронойтүрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ түрүүшынхеэ хабаадаа һэн. 100 хүрэтэр килограммай шэгнүүртэ. «Энэ хүбүүн онсо өөрын бэлиг шадабаритай, бар хүсэтэй байһанаа һаяар бусадта харуулхал байха»,— гэжэ тренернүүд хэлсэбэ.

Үнэхөөрөөшье, «харуулба»,— барилдаанай хоёр үдэрэй мүрысөөнэй һүүлээр тэрэ гэдэһээ үлдэһэндөө эдеэлжэрхиһэн байгаа. Үглөө үглөөгүүрнь тэрэнэй шэгнүүр хэмһээ үлүү гаража, мүрысөөнһөө гаргагдашаба. Тиихэдэ тренер Дэги Багаевһаа Салман һайсахан хүртөө һэн. Тиигэншьегүй яаха һэм даа. Ушарынь юуб гэхэдэ, тэрэ командаяа хойшонь татаа бшуу.

1980 ондо Европын чемпионатда иимэ юумэн болоо һэн. Хасимиков ядамаргүйгөөр түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараба. Нэгэнтэ бэшэ булижа гарадаг хүнтэеэ уулзаха болоо. Эндэ нүгөөдэнь онсо «арга» хэрэглэжэ, хэрзэгы шэрүүнээр аашалаа һэн. Хам барилдажа орохынгоо урда тээхэнэ тэрэ зорюута Салманай дала мүрэ болон хүзүүе шангаханаар альгадажа, сухалынь хүргэхые оролдоһон байгаа хэбэртэй. Тэрэнэй түргэн сухалтайе һамбаашалха гэжэ оролдоһон байгаа ха. Үнэхөөрөөшье, Хасимиков тэсэбэгүй. Харюу үгэжэ захалба. Тиин арбитрһаа гурба дахин һануулга абажа, хоёрдохи һуури эзэлбэ.

Европын чемпионатда мүнгэн медальда хүртэхэ гээшэ муу бэшэ юм лэб даа. Гэбэшье урда жэлынь дэлхэйн чемпион болоһон Салман Хасимиковтэ хангалтагүй байгаа. Тиихэдэ суглуулагдамал командын бусад гэшүүдһээ шангахан шүүмжэлэлдэ оробо. Уулагар түргэн зантай байһанайнгаа түлөө Хасимиков нүхэдһөө, тренернүүдһээ оло дахин зэмэдэ хүртэһэн байха. Ушар иимэһээ бэеэ гартаа барижа шададаг болохо тухай оло дахин бодомжолһон байха.

С. Хасимиков — сэрэгэй албатан, лейтенант. Чечено-Ингушай гүрэнэй университет дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр сэрэгэй алба хаагша болоо һэн.

— Эдэ бүхы жэлнүүдтэ би тад ондоо болооб гэжэ үнэн сэхэ руунь хэлэхэ байнаб. Армида алба хэхэ гээшэ ехэ юумэ үгэдэг, тэрэ хэниешье һурган хүмүүжүүлдэг байна. Сэрэгэй албатан жаяг журамтай, али бүхы ябадалайнгаа түлөө харюусалгатай байдаг гээшэ, — гэжэ Салман хөөрэнэ.

Хараха маягта хүдэлсэгүй хүжүүн бэетэй шэнгиешье һаа, барилдаанай хибэс дээрэ Хасимиков тад ондоо болошодог. Салман оройдоол 180 сантиметр үндэртэйшье һаа, хүдэр шамбай бэетэй юм. Тэрэ 120 килограмм шэгнүүртэй. Шухала болоод байгаа һаань, тэрэ сахилгаан түргэн хүдэлсэтэй. 100 метрые 12 секунда соо гаталдаг, перекладина дээрэ бэеэ 27 дахин татадаг юм.

1982 ондо Канадын Эдмонтон хотодо үнгэргэгдэһэн дэлхэйн чемпионатда толотомо илалта түйлаһыень элихэнээр һананаб. Уулзаһан лэ бүхы хүнүүдээ Салман бэлэхэнээр шүүгээ һэн. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ Польшын командын гэшүүн, мантан томо бэетэй (214 сантиметр үндэртэй, 150 килограмм шэгнүүртэй) Адам Сандурскитай барилдаха болобо. Зал соо сугларһан 1500 хүн тон һонирхолтойгоор хараа бэлэй. Хасимиков бэеэр багахан, хүнгэхэн байбашье, бүхы хүсэ шадалаа, арга дүрэеэ гаргажа, илалта түйлаба.

Бүхы наһан соогоо уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, Салман оройдоол нэгэ уулзалгада урагшагүйдэһэн юм. Тэрэ Европын дүрбэ дахин чемпион, дэлхэйн Кубогта хүртэгшэ, ороной 3 дахин чемпион юм. Зүгөөр тэрэ хоёр Олимпиадада хабаадаха аргатай байбашье, үбдэһэн дээрэһээ хабаяа туршажа шадаагүй.

— Бараг даа, үшөө хожом болоогүй. Удаадахи Олимпиадада хабаадаха байхаб. Тиихэдэ оройдоол 32-той байхаб,— гэжэ тэрэ шоглон һагад хэлэдэг юм.

Спорт, спорт, спорт... Гансал спорт гү? Бэшэ, Хасимиков тухай гүнзэгыгөөр ойлгожо абахадаа, тэрэнэй элдэб юумээр һонирходог, энэрхы һайхан сэдьхэлтэй байһыень ойлгонош. Нүхэдэйнгөө дунда Салман согтой хүхюун, хошонгууша хүн юм. Баяр зугаагай үдэшэнүүдтэ эрхимээр хатардаг байһаараа шалгардаг.

Үдэшэндөө эсэгынгээ албанһаа гү, али ээлжээтэ мүрысөөнһөө бусажа ерэхэдэнь, хоёр хүбүүдынь, хоёр басагадынь тэрэниие тойрожо, элдэб асуудалнуудые һурадаг, өөһэдынгөө «ажабайдал» тухай үлөөн дуһаангүй хөөрэдэг юм.

Владимир ГОЛУБЕВ.
(АПН).

Сэсэг уларил

Мүнөөдэр республикадамнай бүрхэжэ, сэлмэжэ байха. Баруун-урда, урда зүгэй районуудта багаханаар бороо орохо. Баруун тээһээ секундын 5-10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 22—27 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ. Улаан-Үдэ хотодо бороо орохогүй. 24—26 градус дулаан болохо.

Сентябриин 4-дэ, 5-да хойто нютагуудта шииг нойтон унахагүй, харин республикын бусад районуудта багахан бороо орохо. Секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. һүниндөө 8—13, үдэртөө 13—18 градус дулаан болохо.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Ургаса хуряалгада—эршэ ба шанар»—түрүү бэшэг. «Дэлхэй дээрэ амгалан байдалай нэрэ хүндын түлөө»—ТАСС-ай материал. «Хоёрдохи сабшалгаар» — репортаж. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Өөрынгөө жэшээгээр» — В. Белобородовой статья. Шэнэдхэн хубилалгын замууд. «Үбэл болотор нэгэ алхам» — В. Невскиин статья. «Шалтагаанууд ба хойшолонгууд»—В. Медведевэй статья. «Дуһалнуудһаа—тонноонууд» — Л. Левченкын статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «һайнаар ажаллахада — аша туһатай» — ТАСС-ай материал. ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн материалнуудай суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Врачай зүбшэл. «Муухай гарнуудай үбшэн» — С. Хуриганогагай статья. Спортын һонин. Номой таг: «Бидэнэй хажуудахи баатарнууд тухай» — Е. Голубевой заметкэ. Нютаг нютагай һонин. Газетын мэдээсэлэй таһаг.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.45 — «Повстанческая история». 4-дэхи сери. «О скрытой точке кипения». 11.25 — «Аяншалагшадай клуб». 11.55 — Коми АССР-эй Гүрэнэй дуу, хатарай ансамблиин концерт. 12.40 — Шэнэ һонин. (12.45 хүрэтэр). 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — Баримтата фильм. 16.00 — «Сказание о Сиявуше» — уран һайханай фильм. 2-дохи сери. **Улаан-Үдэ.** 17.40 — «Табан хушуун» гэһэн программа. 18.10 — «Арадай хиналтын экран». 18.50 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. **Москва.** 19.15 — «Манай саад». 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Мультфильм. 20.10 — «Эб найрамдал ба залуушуул». 20.55 — «Поастанческая история». 5-дахи сери. «Августовские дни». 22.00 — «Время». 22.35 — Спортивна гимнастикаар дэлхэйн кубок. 23.05 — Театральна шэнжэлэл. 00.20 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9,35, 10.35 — Обществоведени. 10.05, 13.40 — Немец хэлэн. 11.05 — СПТУ-гай һурагшадта. Астрономи. 3-дахи курс. 11.35, 12.35 — Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 12.05 — «Түрэлхидэй үдэр — суббото». 13.10 — Информатикын болон тоолон тодорхойлхо техникын үндэһэ һуури. 14.10 — «Мэдэхэ, шадаха бай». 14.40 — Түүхэ. 4-дэхи класс. 15.10 — Баримтата фильм. 15.30 — «А. Гайдарай ажаябадал ба номууд». 16.15 — Шэнэ һонин. 16.20 — Түбэй телевидениин болон Бүхэсоюзна радиогой академическэ хоорой концерт. **Улаан-Үдэ.** 17.20 — Телеочерк. **Москва.** 17.40 — һурагшадта уран зохёолой викторина. 19.10—«Харгын аюулгүй байдалай түлөө». **Улаан-Үдэ.** 19.15 — Соносхолнууд. **Москва.** 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15—Баримтата фильм. 21.30 — Волейболоор дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. КНР-эй болон ГДР-эй суглуулагдамал командунууд. 22.00 — «Время». 22.35 — «Осенняя дорога к маме» — уран һайханай фильм. 23.15 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Кайрат»—«Динамо» (Киев).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95. Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Го[сударственного комитета Бурятской А[ССР по] делам издательств, полиграфи[и и книж]ной торговли г. Улан-Удэ ул. Ле[нина]... Н-00604. Заказ № 203. Индек[с]...